

כ"ק רב

גליון מיוחד
לרגל י" שבט
 הילולא רבה של כ"ק
 אדמו"ר הרי"צ זי"ע
 ויום תחילת הנהגתו
 בקודש של כ"ק אדמו"ר
 מליובאוויטש זי"ע

כ"ק אדמו"ר זי"ע בעת
 אמירת מאמר חסידות
 בבית מדרשו
 צילום: JEM

זרעה אמונה

שיר למעלות
 השמחה הנובעת מהתבוננות בפניה של תורה
 הגה"ח רבי מענדל זוכטר שליט"א

להכניסם בברית ה'
 מארבע כנפות הארץ:
 שליחות מפעימה בלואיזיאנה

שטותא דקדושה כיצד?
 התוועדות מעוררת לב
 עם המשפיע הגה"ח רבי זלמן גופין שליט"א

בחזרה אל הרגע ההיסטורי - התוועדות
 י" שבט תשי"א, ואל אמירת מאמר החסידות
 הנודע "באתי לגני" • שיחה מאלפת עם
 הגה"ח רבי זלמן פרקש שליט"א על דברי
 הימים ההם, והצצה לכתבי התורות החב"דיות
 ומאפייניהן • **וְבֵא הַשְּׁמֵשׁ, וְזָרַח הַשְּׁמֶשׁ**

"ושמחת בכל הטוב" - השמחה במעלותיה של תורה

דוד המלך היה שש ושמח בתורה ומשבחה על שבדבקו בה אין הוא חושש מרודפיו ושונאיו, ואף על פי כן נענש על שבח זה | האדם המתבונן ביתרונותיה של התורה, סודותיה ופעולותיה, מתמלא חשק להגות בה בשמחה

באמת תורה בעצם גבוהה יותר מרוח הקודש. וכיון שהוא תורה, אפשר לפרש על פי פרד"ס.

ויש להבהיר כי בוודאי גם בחיבורים שנכתבו אחרי דורו של המהרש"א יש מהם שנכתבו ברוח הקודש, אם כי מאידך גיסא יש גם כאלה שאינם ברוח הקודש. ומכל מקום, כיון שנתקבל החיבור אצל בני ישראל, גם אם התקבל רק בציבור מסויים, הרי שנמשך בו כוח רוח הקודש. וכמוכן, כל זאת בתנאי שהחיבור הוא כרצון ה' יתברך.

בעניין זה מוצאים אנו הרחבת דברים בשו"ת דברי חיים (יו"ד סי' קה). שם נשאל בעניין מלמד שפגע בכבוד האור החיים הקדוש ואמר שלא כתב ספרו ברוח הקודש, והשיב להם הדברי חיים: "קיבלתי מכתבם, והנה לא ידעתי מה ספק לכם שרוח הקודש שורה גם עתה על הראוי לו", וממשיך שם באריכות להוכיח דבריו, ומסיים ואומר:

ולכן בעל אור החיים נבג"מ בוודאי חיבר ספרו ברוח הקודש, אך לא הוא לבדו, רק כל מחבר אפילו בדורינו, אם הוא ראוי לכך, חיבר ספרו ברוח הקודש, היינו שהסכים בחכמתו לאמיתו של תורה, כמו שאמרו בש"ס על ר' אביתר [גיטין ו, ב], וכן כתב התומים לדינא [בקיצור 'תקפו כהן' סי' קכג-קכד] שאין לומר "קיים לי" נגד השולחן ערוך, משום שכתבו דבריהם ברוח הקודש ע"ש.

ולכן המלמד המכחיש רוח קדשו של אור החיים הוא אפיקורס שאינו מאמין בגדולי הדור שהעידו עליו שהיה ראוי לרוח הקודש, והמלמד הזה כפר בעיקר רוח הקודש, וליעג על דברי הש"ס... ויפה עשיתם שלא עזבתם את בניכם בידו, ויישר כוחכם בזה.

תכלית הבריאה

בספר אור החיים הק', בפירושו לפסוק "וַיִּסְעוּ מִפְּרִידִים וַיָּבֹאוּ מִדְבַר סִינַי וַיַּחֲנוּ בְּמִדְבַר וַיַּחַן שֵׁם יִשְׂרָאֵל נֶגֶד הָהָר" (שמות יט, ב), מדבר במעלות התורה בהיותה תכלית הבריאה כולה: "על דרך אומרם [בראשית רבה נה, ח] 'אהבה מקלקלת השורה' להקדים המאוחר, שלהיות כי הוא זה יום המקנה לבורא, לתורה, לעולם, לעליונים ולתחתונים, ומיום הבריאה והם יושבים ומצפים מתי יבואו בני ישראל מדבר סיני - לזה כשהגיעו שמה לא עצרו כח לספר סדר הדבר, ותכף קדמה ההודעה באומרם: 'ביום הזה באו וגו'', הגיע חֲשׂוֹק וְחֲשׂוֹק לְחֻשְׁק וְחֻשְׁק, ושמחו שמים וארץ כי זה הוא תכלית הבריאה ותקותה".

כיוון שהתורה היא תכלית הבריאה, הרי שהעיסוק בה מטהר ומכפר ומביא את העולם לתכליתו. כך מפורש בוהר הקדוש (ח"ג קנט, א): "כמה אית להו לבני נשא לאסתכלא בפולחנא דקב"ה, כמה אית להו לאסתכלא במלי דאורייתא, דכל מאן דאשתדל באורייתא כאילו מקרב כל קורבנין דעלמא לקמי קב"ה, ולא עוד אלא דקב"ה מכפר

בתינו גדולי הדורות לימדונו כי בבוא אדם מישראל ללמוד תורה, עליו לזכור ולדעת שכל אות ואות שבה סודיות בתכלית וטמונים בה תילי תילים של הלכות, סודות גדולים ופלאי פלאות.

"תורתנו שתתעלה, דבריה מזוקקים ואותיותיה ספורות", כותב האור החיים הק' בפירושו על התורה (שמות לא יג), "וכל אות ואות מגדת הלכות ונפלאות, כאשר יסד בה האדון בחכמה רבה, בשבעים פנים, וארבעה אופנים, ושלושים ושתיים נתיבות, וכל נתיב בכמה שביילין". וממשיך שם:

... ואל יקחך לבך לדבר לפני האלקים, למה יעשה כה לעבדיו להעלים מהם תעלומות חכמה, ולא הודיע כל דבר בכתב מפורש. הנה תשובתך לנוכח עיניך, כי הם דברים שלא יכילם ספר. וצא ולמד מאמר קדמונינו [מסכת סופרים טז, ח. אבות דר"נ כה, ג] שהיו אומרים "אם יהיו הרקיעים גוילים כו' אינו מספיק לכתוב מה שלמד מרבו".... והכל רמוז יושר במקרא, גדול אדונינו ורב תבונות אשר כתב מקרא מועט, ובו השמיע מה שאין כח בנבראים לכתוב מיום בראו אלקים אדם על הארץ עד סוף כל הדורות, והכל נמסר למשה בסיני.

הדיוק בכל אות אינו רק בפסוקי תורה שבכתב אלא נכון באותה מידה גם ביחס לתורה שבעל פה. "עוד דע אתה, אם תחפש דברי חכמים כמטמוניות", כותב המהר"ל (גור אריה, בראשית כח, יא), "אז תמצא אוצר כלי חמדה אשר אצרו במטמוניהם, ואיש הפתי חושב אך דברי דרשה הם, לא אמרו כן אלא להרחבת הלשון. ואתה לא תחשוב כן, רק כי כל דבר מדבריהם שורש התורה".

לא זו אף זו: גם דברי קדשם של רבותינו הפוסקים, ראשונים ואחרונים, טמונים בחובם סודות גדולים, וכלשון אדמו"ר הרי"צ זי"ע בלוח 'היום יום' (ו שבט) בעניין זה: "אמרו"ר [הרשב"ב זי"ע - 'המשך' תערי"ב ח"ג ע' א'שפה] כותב ששמע בשם רבינו הזקן, שכל המחברים עד ה"ט"ז והש"ך, והם בכלל, עשו החיבורים שלהם ברוח הקדש. וענין רוח הקודש איתא בקרבן העדה [על הירושלמי] סוף פרק ג' דשקלים, שזהו שמגלים לו רזי תורה, שזהו מבחינת העולם דחכמה". כלומר, לעיני רבותינו הפוסקים היו גלויים שורשי הדינים וההלכות אותם כתבו, כפי שהם למעלה בעולמות עליונים.

למעלה מרוח הקודש

עוד הפליגו במעלת דברי רבותינו וברוח ה' אשר עליהם "בשם הבעש"ט, שכל החיבורים שהיו עד המהרש"א ועד בכלל, היו ברוח הקודש" (שארית ישראל להרה"ק רבי ישראל דב מוילעדניק, דרוש לסוכות, ע' קז במהדורת תשנ"ח). "וכיון שהוא ברוח הקודש הוא תורה עצמה. ואמר, שרק הגילוי הוא על ידי רוח הקודש, אבל כיון שנתגלה ונעשה תורה,

ליה על כל חובי... (תרגום: כמה יש להם לבני אדם להסתכל בעבודת הקב"ה, כמה יש להם להסתכל בדברי תורה, שכל מי שמשתדל בתורה כאילו מקריב כל קרבנות העולם לפני הקב"ה, ולא עוד אלא שהקב"ה מכפר לו על כל חטאיו).

בספר בני יששכר (חודש תשרי מאמר ד אות מ) מביא את דברי החיד"א זצ"ל (כסא דוד דרוש ט לח). המרחיב עוד את הכפרה המעניקה התורה ללומדיה, ומבאר שהיא פוטרת אותם מכל עונש הנצרך לתיקונם: "דלומד תורה לשמה אין צריך לד' חילוקי כפרה" (אלו הנזכרים בדברי חז"ל בסוף יומא), ומוסיף הבני יששכר בהגהה שם בזה הלשון: "כיון שפסק כן הרב הגדול הנ"ל (החיד"א), בוודאי היה לו ראיות, וקיימא לן כוותיה בבית דין של מעלה".

והנה, כאשר אדם יודע את מעלת לימודו בתורה, הרי הוא מתעורר ובא לשמחה גדולה על הזכות הגדולה הכרוכה בכך. ומתוך כך, על ידי השמחה, הוא מתעלה וזוכים לאורה של פנימיות התורה, כפי שכתב בדגל מחנה אפרים (פרשת תבוא ד"ה עוד ירמו, ע' תקמח בהוצאת פאר מקדושים) בשם סבו הגדול, הבעש"ט ז"ע, בפירושו הכתוב "יְשַׁמְחֶתְךָ בְּכָל הַטּוֹב" (כו, יא):

עוד ירמו על דרך "אין טוב אלא תורה", ואיתא [חגיגה יב, א] "וַיָּרָא אֱלֹקִים אֶת הָאָדָם בְּטוֹב" [בראשית א, ד] - לאגוז, ונגזו לצדיקים. ואמר אדוני אבי זקני זללה"ה [הבעש"ט] שגזו בתורה. רצה לומר, שתזכה לחמשה אורות של חמשה חומשי תורה שהאור נגזו בהם, והיינו שתזכה לתורת אמת, והמשכיל יבין, כי כל שמחתך לא תהיה רק בתורה, כמו שכתב אור החיים".

מעלת דקדוק אחד של תורה

הגמרא בסוטה (לה, א) מבארת למה נענש דוד המלך כאשר העלה את הארון מקרית יערים: "דרש רבא, מפני מה נענש דוד? מפני שקרא לדברי תורה 'זמירות', שנאמר [תהלים קיט, נד] 'זמירות יהיו לי חֲקִיף פְּבִית מְגוֹרִי', אמר לו הקב"ה: דברי תורה שכתוב בהן [משלי כג, ה] 'הִתְעַרְף עֵינֶיךָ בּוֹ וְאִינְנוּ', אתה קורא אותן זמירות?! הריני מכשילך בדבר שאפילו תינוקות של בית רבן יודעין אותו, דכתיב [במדבר ז, ט] 'לְבַנֵי קֹהֵל לֹא נָתַן כִּי עֲבַדְתָּ הַקֹּדֶשׁ עֲלֵהֶם בְּפִתְף יִשְׂאֹר, ואיהו אטייה בעגלתא' [העלה את הארון על גבי עגלה].

דברי רבותינו אלו צריכים ביאור: [א] מדוע המשיל דוד המלך את התורה ל"זמירות", ומפני מה נענש על כך? [ב] כידוע, עונשי מעלה באים במידה כנגד מידה, ואם כן: מהו הקשר בין המשלת התורה ל"זמירות" לבין עונש השכחה? [ג] מדוע גרמו משמים שהמסוכב מחטא זה יתבטא בשכחת הלכה זו דווקא - שאת הארון צריך לשאת בכתף?

ביאור נפלא לסוגיה זו אנו מוצאים לקראת סיומו של ספר התניא (קונטרס אחרון ע' סק), וזו לשונו:

"דוד זמירות קרית להו כו". הנה בווהר [ח"ג ח, ב] "שבחא דאורייתא ורונה כו", ולהבין מהו השבח להקב"ה כשזוה אסור או מותר. הנה הוא על דרך [תהלים צב, ו] "מִה גָּדְלוּ מַעֲשֵׂיךָ ה' מְאֹד עֲמָקוּ מַחְשְׁבֹתֶיךָ".

כי הנה נודע שכל העולמות עליונים ותחתונים תלויים בדקדוק מצוה אחת, דרך משל: אם הקרבן כשר - נעשה יחוד עליון, ועולים כל העולמות לקבל חיותם ושפעם, ואם שינה - שקיבל הדם בשמאלו דרך משל, או שלא בכלי שרת כשר, או שהיתה חציצה, אזי נתבטלה עליות העולמות וחיותם ושפעם מחיי החיים אין סוף ברוך הוא. וכך בתפילין כשרות - מתגלים מוחין עליונים דו"ג [זעיר אנפין ונוקבא], שהם מקור החיים לכל העולמות, ובדקדוק אחד נפסלין ומסתלקין המוחין, וכהאי גוונא בדקדוקי מצות לא תעשה.

מובן, אם כן, כי האדם המתבונן כיצד כל העולמות ופרטיהם עומדים ותלויים על בלימה היינו שדקדוק אחד בתורה הוא הקובע אם יקבלו את החיות הדרושה לקיומם או להפך, הרי שבהסתכלות שכזו הוא מעריך מחדש את גדולתה של תורה, וממילא את הכוח הרב הניתן למי שנאחז ודבק בה - כוח שכנגדו אין מקום למונע ומעכב, אויב ופגע רע, שהרי הכל בטל במציאות לגביה - ובזה הוא מתמלא שמחה גדולה.

מחמת זה ראה דוד לנכון להשתבח במעלה זו של התורה, כך שגם בהיותו ב"בית מגוריו", נע ונד ומלא פחדים מאויביו (כפירושו

המפרשים שם), היה משמח את עצמו בעסק התורה ("זמירות היו לי חוקיך") שכל הדבק בה מתעלה למדרגתה, וממילא חש כי העולמות על כל אשר בהם - כולל שונאיו ורודפיו - אין להם כוח משל עצמם, ואינם אלא מקבלים מהתורה.

ברם, אליבא דאמת, בפנימיות הדברים, מעלתה של התורה עליונה הרבה יותר, וכפי שממשיך אדמו"ר הזקן ומבאר שם:

אך מה שהיה משתבח בתהלת התורה במעלתה זו, ואמר "זמירות היו לי כו", נענש על זה, ואמר לו הקב"ה "זמירות קרית להו?" משום שבאמת מעלתה זו - שכל העולמות בטלים לגבי דקדוק אחד מנגה - היא מבחינת "אחוריים" [חיצוניות] של עומק המחשבה, כמו שכתוב במקום אחר בשם האריז"ל על מאמר רז"ל [בראשית רבה מד, יז] "נובלות חכמה שלמעלה - תורה".

אבל פנימית שבעומק - שהוא פנימית התורה, היא מיוחדת לגמרי באור אין סוף ברוך הוא המלוכב בה בתכלית היחוד, ולגבי אין סוף ברוך הוא כל העולמות כלא ממש ואין ואפס ממש, כי "אתה הוא עד שלא נברא העולם וכו'".

כלומר, בתורה ישנם צדדים שונים - פנימיות וחיצוניות. ואם כי אמת הדבר שהעולמות כולם חיים וקיימים מכוחה, הרי שאין לסכם בזה את גדולתה ומעלתה כשלעצמה אלא זהו החיצוניות שבה; ואדרבה, פנימיות התורה דבוקה ואחודה בקב"ה עצמו, שלגביו יתברך אנו אומרים בנוסח התפילה "אתה הוא עד שלא נברא העולם, ואתה הוא - בצורה זהה, ללא כל שינוי - משנברא העולם", היינו שאין לעולמות כל ערך ומציאות ממשית כלל, והם אינם פועלים כל שינוי באור האלוהי ברוך הוא. ואם כן, הרי זו פחיתות כבוד לייחס לה ערך ושייכות לקיום העולמות.

ולפי שתפס דוד בבחינת "אחוריים", לכך נענש בשכחה הבאה מן בחינת "אחוריים", ונעלם ממנו לפי שעה מה שכתוב [במדבר ז, ט] "עֲבַדְתָּ הַקֹּדֶשׁ עֲלֵהֶם בְּפִתְף יִשְׂאֹר" - לחבר וליחד את הכתפיים שהן בחינת "אחוריים" אל עבודת הקודש היא חכמה עילאה בבחינת "פנים", שמשם נמשכו הלוחות שבארון, כמו שכתוב [שמות לב, טו] "כְּתָבִים מְשֻׁנֵי עֲבֵרֵיהֶם כו'", וכמו שכתוב בירושלמי דשקלים [ו, א] שלא היתה בהן בחינת פנים ואחור, עיני שם.

נמצא, אם כן, שבמעשהו של דוד אכן באו הדברים מידה כנגד מידה, כהנהגתו של הקב"ה עם בריותיו. כי מאחר שדוד ראה בתורה את יתרונה שמבחינת אחוריים גרידא, בהיותה שורש חיות וקיום העולמות, נענש אף הוא בדבר הנובע מבחינה זו - שכחה, שיש לה מקום רק כשהדברים שאדם למד ושנה טרם הפכו ונתעצמו עמו להיות לדבר אחד בפנימיות נפש, אלא הם כמו מרחפים על חיצוניותו בלבד. וזהו ששגגתו הייתה דווקא בדין "בכתף ישאור", כי תכליתה הפנימית של מצווה זו היא לקשר ולחבר את כתפי האדם המסמלות את "אחוריו" אל "עבודת הקודש" הפנימית ביותר - הם לוחות הברית שבארון ששורשן מבחינת פנים, עד שלא היו בהם כלל פנים ואחור ונקראו משני עבריהם.

לברך בתורה תחילה

כאמור, המתבונן בכל הנאמר לעיל במעלת לימוד התורה, ישמח על הזכות שנפלה בחלקו ללמוד את דברי ה' בתורה הקדושה, והלא הדבקות והשמחה בלימוד התורה הם המפתח להתחברות אמיתית לתורה ולנותן התורה - דבר הבא לידי ביטוי בראש ובראשונה בכרכת התורה שבמעלתה הפליגו חכמינו, כמו גם במתן שכרה הגדול בדור ישירים יבורך, וכפי שמבאר אדמו"ר הזקן בשולחן ערוך הרב (סי' מז ס"א):

ברכת התורה צריך לזוהר בה מאוד, שלא חרבה הארץ אלא מפני שלא ברכו בתורה תחילה [נדרים פא, א], לפי שלא היתה חשובה בעיניהם כל כך לברך עליה, לכך היו מזולזלים בכרכתה, לכן לא הגינה עליהם תורתם, אף על פי שעסקו בה בהרבה. ולכך יראה כל אדם שתהיה כלי חמדתו של הקב"ה שהיה משתעשע בה כל יום חשובה בעיניו לברך עליה בשמחה, יותר מעל כל הנאות שבעולם, שזה מורה שעוסק בה לשמה, ויזכה לשלשלת הנמשך לעוסק בה לשמה, שהוא "לא ימושו מפיה ומפי זרעו וגו'" [ישעיהו נט, כא], שְׁתַּעֲשֶׂה שאלתו ובקשתו שמבקש בכרכתה "ונהיה אנחנו וצאצאינו".

שכינה מדברת מרחוק גרונו

קלא פנימאה. כ"ק אדמו"ר זי"ע
בעת אמירת מאמר חסידות.
צילום: JEM

משך שנה תמימה לא נחים החסידים ולא שוקטים. תכונה זו על שום מה? • מה בין "שיחה" ל"מאמר", מדוע הפציר רבי אייזיק מהומיל ברבו אדמו"ר האמצעי לומר מדברותיו בפניו, ובמה התבטאה הבשורה הגדולה במאמר "באתי לגני" • לקראת שבת קודש י' שבט, יום ההילולא של כ"ק אדמו"ר הרי"צ מליובאוויטש זי"ע ויום "קבלת הנשיאות" של כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זי"ע עם עלותו למלא מקום חותנו בהנהגת הכלל והפרט, נועד 'כי קרוב' עם הגאון החסיד רבי זלמן פרקש שליט"א, משפיע ישיבת 'תומכי תמימים' בארגנטינה, לשיחה מרתקת על מהותו של תאריך זה בדברי הימים, על ההיכל העשיר של תורות החסידות שנשא אדמו"רי חב"ד לדורותיהם עד לסדרת מאמריו של הרבי זי"ע, ועל הדומה והשונה בין אלו לאלו

הרב מנחם מענדל מישולבין

לומי אמוני ישראל מכירים את המושג "הילולא דצדיקיא", אך מהו פשר המושג השגור בעדת חב"ד "קבלת הנשיאות" ובמה התבטא הדבר, למשל, בדור האחרון בעת התרחשות מאורע זה ביחס לכ"ק אדמו"ר זי"ע במהלך התועודות י' שבט תשי"א - שנה תמימה לאחר הסתלקותו של צדיק, מאורס של ישראל, חותנו אדמו"ר הרי"צ זי"ע?

האמת היא שהשאלה, לכאורה, אף גדולה יותר. מקובל לחשוב על דרך דברי המדרש "עד שלא ישקיע הקב"ה שמשו של צדיק, הוא מזריח שמשו של צדיק חברו", היינו שבאותו זמן שצדיק מסתלק מהעולם, הקב"ה דואג שצדיק אחר ימלא את מקומו. אולם לאמתו של דבר, בנידון דידן גם קודם "קבלת הנשיאות" הרבי היה כבר מעורה בחיי הכלל, הוציא לאור מחיבוריו בתורה, ערך התועודויות עם הקהל לפחות פעם אחת בחודש בהן נשא מדברותיו בקודש, והדריך את החפצים בדרך החסידות.

כל זה היה באופן יחסי גם לפני הסתלקות אדמו"ר הרי"צ, ועל אחת כמה וכמה לאחריה כאשר במשך השנה המדוברת קהל החסידים הלך והכיר יותר ויותר כי "זה משה האיש", ותלו עיניהם בו כמי שניהיגם וינהלם בדרך רבותינו אדמו"רי חב"ד לדורותיהם, וגם הוא מצידו לא חסך מהם טובה והשיב לכל פונה ושואל בעצתו בכל פרט, בגשם וברוח, כולל בשאלות של דיני נפשות, וראו בביורר כיצד דבריו קולעים אל השערה לא יחטיאו.

והנה, למרות שלכאורה לפנייהם "בן איש חי", ענק רוח, פה מפיך מרגליות, גאון על צד הפלא הבקי בכל מכמני התורה, העורך ומוציא לאור את תורת רבותינו במהדורות העשויות כ"פנים חדשות", מוארות ומוערות בהגהותיו והערותיו המחכימות - ואם כן, למה עוד זקוקים חסידים? הרי לכם רבי. אך למרבה הפלא, דווקא אז התעוררה תחושת חוסר וחלל, והכל ציפו לקבלת ההנהגה באופן רשמי. עד כדי כך הדבר עורר דאגה, ציפייה וערגה שלא נחה ולא שקטה עד ש"קבלת הנשיאות" באה לידי ביטוייה המובהק.

אם כן, מהו ביטוי זה? מהו הדבר המיוחד אשר בלעדיו הכל טוב - אבל חסר...

הדבר המהותי שנעדר לאורך השנה הזו היה אמירת "מאמר חסידות". כלומר, למרות שבפועל הרבי קיבל על עצמו בעיניי הנהגה מסוימים, הוא נמנע במכוון מלומר מאמרי חסידות כדרך אדמו"רי חב"ד מימים ימימה. לפי המסופר בקורות דברי הימים ההם, החסידים עמדו וייחלו לשמוע מאמר מהרבי, כשבזמן זה השתדלו בדרכים שונות - בעיקר על ידי זקני החסידים - והריצו אל הרבי מכתבים או באו בביבור פנים אל פנים בהיכלו הקדוש. כל אחד הרגיש שעליו לעורר רחמים ולגלות את הרצון שקהל החסידים יזכה לשמוע מאמר חסידות.

לפי זה עולה שמאמר חסידות הוא בעל משמעות רוחנית כבירה, עד שהוא האות לקבלת ההנהגה.

אכן, וסוף-סוף בחסדי ה' הדבר ארע. היה זה בהתועודות יום ההילולא הראשון, מוצאי י' שבט תשי"א, כאשר לאחר שהרבי נשא כמה שיחות בענייני יום ההילולא, הרהיב עוז החסיד הישיש רבי אברהם סנדר נמצוב שעמד על מקומו והכריז: "הקהל מבקש שהרבי יאמר

מאמר חסידות. הדיבורים הם טובים, אבל הקהל מבקש חסידות!" מה קרה באותו רגע?

"השתררה דממה מוחלטת, ונשימתם של הנוכחים כולם נעתקה. הכל ציפו לראות כיצד יפול דבר לאחר הבקשה שכמו יצאה מלב הקהל כולו. ואז בשעה 22:40 הרבי התחיל לומר בנעימה המיוחדת לאמירת מאמרי חסידות: "באתי לגני אחותי כלה...". ההתרגשות הייתה עצומה, וכשסיים קפץ הרב נמצוב על השולחן מרוב שמחה והכריז שצריך לברך "שהיינו".

הרבי חיך וביקש ממנו לרדת מהשולחן... כל זה רק מחדד את השאלה: מדוע הייתה כזו התרגשות והשתוקקות דווקא למאמרי חסידות? מה יש בהם שאין בדברי תורה רגילים?

לפני שננסה לבאר את ההבדל התוכני בין מאמר חסידות לדברי תורה אחרים שאומר הרבי, נקדים ונאמר כי גם בהבטה חיצונית לעיני המתבונן היה ניכר בביורר ההבדל בין "שיחה" ל"מאמר":

קירבנו לפני הר סיני. הגה"ח רבי זלמן פרקש שליט"א

כשהרבי ייסד במאמרו את חידושי שלו, תמיד עשה זאת בהבלעה והצטנעות שאין להן שיעור, בלשון "ויש לומר" או "אולי יש לומר". אבל כל המתעמק מגלה כי דווקא בדברים הקצרים האלה טמונים חידושים מופלאים

בעת שנשא את שיחותיו היה הרבי נובע כמעין שוטף של תורה. במשך שעות ארוכות היה מטייל בכל חדרי תורה, כשהדברים קולחים מפיו בשטף ועיניו הפקוחות מביטות נכוחה אל קהל המאזינים, כדרך רב המלמד את שיעורו לתלמידיו.

לעומת זאת, במהלך כל התועודות כזו, כאשר הרבי עמד לומר מאמר - האווירה השתנתה לחלוטין. הקהל היה פוצח ב"ניגון הכנה" ונעמד על רגליו, כשבתוך כך הרבי היה עוצם את עיניו, כורך מטפחת על ידו, ובסיים הניגון היה פותח באמירת המאמר - בדרך כלל באזכור פסוק או מאמר חז"ל הקשור לענייני דיומא - כשכל מילה בוקעת כביכול במאמץ ובנעימה המיוחדת השמורה למעמד זה. קולו הרגיל היה משתנה ל"קלא פנימאה" - קול פנימי ועמוק יותר, כשבית המדרש היה שוקע בדממה מוחלטת. היה ברור לכל: כעת מתרחש כאן משהו אחר לגמרי - מעמד של גילוי אלוקי חדש מן שמיא. גם לעניין כריכת המטפחת, ידוע שכך נהגו אדמו"רי חב"ד בדורות הקודמים, ובפי חסידים מקובל שהדבר נעשה כדי להישאר בקישור עם העולם הגשמי, בשעה שמתוך גרונם בוקעים דברים היישר מכבשונו של עולם.

בעניין זה טמון אחד החידושים שנהגו בדור האחרון בחצר חב"ד. אם בדורות הקודמים היו רבותינו יוצאים אל הקהל רק לשם אמירת מאמר חסידות - בדרך כלל, מדי שבת בשבתו ובעת המועדים - וחוזרים לחדרם ועבודתם, הרי שלעומתם הרבי היה עורך התועודויות עם הקהל לעתים תכופות ונושא שיחות תורניות בזו אחר זו, כשהמאמר היה תופס חלק מסוים ונכבד מהתועודות.

רועה האמונה

תוכלו להרחיב מעט על היחס באספקלריית חב"ד לאמירת דרושי החסידות? אין כאן המקום לעמוד על הנושא במלוא רוחבו ועומקו, אבל נסתפק לפחות בתיאורים מעטים שיבואו ללמד על הכלל, ובהקדמה קצרה:

בהגדה של פסח אנו אומרים: "אלו קירבנו לפני הר סיני ולא נתן לנו את התורה, דיינו". וידועה השאלה: מהי המעלה ב"קירבנו לפני הר סיני" ללא נתינת התורה עליה? ואמנם רבו בזה הפירושים, והנה אחד מהם: מעלת מעמד הר סיני - אף בלי אמירת עשרת הדיברות - היא שבמקום זה נתאמתה נבואת משה רבינו. זאת כדברי הרמב"ם הידועים (הלכות יסודי התורה פ"ח ה"א): "משה רבנו לא האמינו בו ישראל מפני האותות שעשה, שהאמינו על פי האותות יש בלבנו דפי שאפשר שיעשה האות בלתי וכשוף... ובמה האמינו בו? במעמד הר סיני שעינינו ראו ולא זר ואזינינו שמעו ולא אחר... והוא נגש אל הערפל ונקול מדבר אליו ואנו שומעים: משה, משה, לך אמר להן כף וקף". והמובן מזה הוא, שבאמירת "דיינו" אנו מודים במיוחד על שזכינו להכיר ולהאמין במשה רבינו כנביא אמת, נוסף על ההודאה שניתן לנו את התורה.

בהמשך לכך, מסופר על החסיד המפורסם רבי הלל מפאריטש, שבהגיעו לרגל חג

את כתיבת ביאוריו במכתב אלא מזמין את החסידים לבוא אליו ולשמוע את הדברים מפיו דוקא. ומכאן ניתן לבאר את הטעם בקביעת שם תורות החסידות החב"דיות "מאמרים".

"צדיקים דומים לבוראם" אמרו במדרש, והרי לענין נתינת התורה לימדונו חז"ל שאמר הקב"ה "אנא נפשי כתבית יהבית", ו"מכרתי לכם תורת - כביכול נמכרתי עמה". וכך בתורתם של צדיקים: המאמר היוצא מפה קודש של האדמו"ר הוא חבל המשמש לשתי מטרות - "המשכה" מלמעלה למטה ו"העלאה" מלמטה למעלה. בו יקשר הרבי ויתן את עצמו אל לומדי תורתו, וכמו כן על ידו יתקשרו הלומדים אליו, ועל ידו יתעלו בדבקות בה'. בעצם שמיעת המאמר, ועל אחת כמה וכמה על ידי החזרה והשינון, הלימוד וההפנמה בחיי היום-יום מתקשר החסיד אל רבו והולך ומשתנה ומתעלה לטובה ומתדבק בדרכי רבו ומתוך כך הריהו כמהלך אחר השכינה.

ביחס למשה רבנו אמרו שנקרא "רעיא מהימנא", וזאת הן כפשוטם של דברים על שם שהיה רועה נאמן לצאן מרעיתו בכלכול כל צרכיהם והמגן בעדם בעד כל צר, והן בעבודת הנפש לקונה - כדברי הזהר (ח"ג רכב, ב) על הכתוב "ורעה אמונה", "ההיא אמונה דלעילא יתון ויתפרנס מניה על ידך", היינו שהוא רוען ומפרנסן של ישראל בחיזוק האמונה בה' והתפשטותה בחייהם ובהשפעת הדעת באלוקות. והרי כן הוא בכל דור ודור, בו "יורדין ניצוצין מנשמת משה רבינו ע"ה, ומתלבשין בגוף ונפש של חכמי הדור עיני העדה ללמד דעת את העם ולידע גדולת ה' ולעברו בלב ונפש", כדברי אדמו"ר הזקן בחניא (פרק מב). דהיינו, שעל ידי ההעמקה וההשגה בידיעת ה' שמלמד הצדיק את קהל שומעיו, חודרת האמונה הנשמית ונעשית שייכת יותר ויותר למהותו הטבעית והגלויה של האדם.

כך מקובל מפי אותו חסיד נודע לתהילה, רבי הלל מפאריטש, שכאשר האדמו"ר נושא מאמר חסידות "שכינה מדברת מתוך גרונו". גם הרבי היה חוזר לעתים על אמרה זו, ופעמים מתוך התרגשות גדולה.

הנה דוגמה מפוארת להשפעת מאמר חסידות על חסיד, ולא חסיד סתם - הלא הוא רבי אייזיק מהומיל, מגדולי חסידי חב"ד בדורות הראשונים, המתאר באחד ממכתביו כיצד התייגע להחדיר בעצמו את ההכרה וההרגשה ש"אין עוד מלבדו", ועד כמה התחנן על כך אצל רבו אדמו"ר האמצעי, בנו וממלא מקומו של אדמו"ר הזקן, עד שבהזדמנות מסוימת, בעת דיבורו של הרבי אליו בעניין זה, הרגיש כיצד הדברים חודרים אל ליבו. וזה לשונו (ליקוטים בסוף ספרו חנה אריאל):

כל החסידים יש להם האמונה... שהכול

ללמד דעת את העם. כ"ק אדמו"ר ז"ע בהתוועדות בראשית ימי הנהגתו

**אז הרהיב עוז
החסיד הישיש רבי
אברהם סנדר נמצוב
שעמד על מקומו
והכריז: "הקהל
מבקש שהרבי יאמר
מאמר חסידות.
הדיבורים הם טובים,
אבל הקהל מבקש
חסידות!"**

השבועות לאדמו"ר הצמח צדק, בתקופה האחרונה לחייו, הנה עקב חלישות קולו של הרבי לא ניתן היה לשמוע את המאמר, ואז התבטא ר' הלל: אמירת מאמר על ידי הרבי הלא הוא עת גילוי אלוקי חדש שטרם בא לעולם, על דרך ומעין מעמד הר סיני בזעיר אנפין, ואם כן - "אילו קרבנו לפני הר סיני ולא נתן לנו את התורה - דיינו... בעצם הנוכחות במעמד זה יש מן ההתעוררות וההתחדשות בעבודת ה', ועל כך ודאי יש להודות.

לא לחינם מכונים מאמרי החסידות מקדמת דנא בשם דא"ח - ראשי תיבות: "דברי אלוקים חיים". זאת כי בהם ומכוחם אנו חיים בחיים רוחניים ודבקים באלוקות, ובהם גילו צדיקי החסידות את צפונותיה של פנימיות התורה להרוות צימאון מבקשי ה'. וכך כותב אדמו"ר הזקן באגרת הקודש (בתניא, סימן כה) במענה לשאלות שהפנו אליו החסידים בענייני חסידות: "אך אי אפשר לבאר זה היטב במכתב כי אם מפה לאוזן שומעת... ופנים אל פנים אדבר בו אי"ה... וה' יהיה עם פי בהטיפי. ויהיו לרצון אמרי פי".

מובן מדבריו, לכאורה, שהדרך הנאותה להעביר עניני חסידות היא בעיקר על ידי אמירת התורה בפנה פנים בפנים "לאוזן שומעת" ורק אז "מבקשי ה' יבינו כל". אשר לכן הוא שולל

תורת מנחם. מראה חלק מהסדרה הגדולה "ספר המאמרים" מאת כ"ק אדמו"ר ז"ע, ההולכת ונדפסת על פי סדר השנים

ניכר לכל מאפיין ייחודי – ביחס לכל עניין הוא נוטל ובורר ומביא לפני השומעים והלומדים את הנאמר על ידי רבותינו שלפניו, ובשם אומרים דווקא, ואחר כך מקשה ומתרחץ ובונה את הנדבך המשלים משלו לתמונת הכוללת. זהו דבר שלא ראינו כמותו בספרי חב"ד בדורות הקודמים, ובפשטות נראה שהרבי חפץ שתורת החסידות תהיה פרוסה לפני הלומד כשולחן הערוך לאכול.

ולעניין תוכן הדברים – הרבי היה מתבטא בעצמו על המאמרים שלו, ברוב הצנע לכת, שהוא "חוזר תורות מרבותינו נשיאנו". פלא הדבר שגם אדמו"ר הזקן קרא לספר התניא, חיבורו הכביר, "לקוטי אמרים" – כביכול הוא רק "מלקט" דברים מפי ספרים ומפי סופרים. כך כשהרבי ייסד במאמרי את חידושי שלו, תמיד עשה זאת בהבלעה והצטנעות שאין להן שיעור, בלשון "ויש לומר" או "אולי יש לומר". אבל כל המתעמק במאמרו מגלה כי דווקא בדברים הקצרים האלה, שנאמרו כביכול בדרך אגב, טמונים חידושים מופלאים בסוגיות יסודיות שלא נשמעו מעולם.

ברבות השנים, כאשר יצאה לאור סדרת מאמריו היסודיים של הרבי שהוגהו על ידו – "ספר המאמרים מלוקט" (בשונה מרוב מאמריו שנכתבו על ידי השומעים עובר לאמירתם ולא הוגהו על ידו) – ניתנה בהם יותר יכולת לעמוד על חידושי המופלאים. יצוין, כדוגמה בלבד, המאמר המפורסם "ביום עשתי עשר" משנת תשל"א, שכמעט כל פרקיו מתחילים בסגנון "ויש לומר", ואולי יש להוסיף, והוא רצוף יסודות וחידושים שלא נאמרו על ידי קודמיו בקודש. עם זאת, פשוט שאין בית המדרש בלא חידוש ודברי תורה עשירים הם – אלא שהחילוק הוא אם במקום זה או במקום אחר, ולכן ברי שאין מאמר ללא חידוש, אלא שלעיתים נאמרו הדברים בקצרה ובדרך אגב, כשהדברים שזורים יחד עם דברי רבותינו הקודמים, ולא כל מוחא יכול לעמוד עליהם בכיור.

זכור לטוב אחד המיוחד שידע לעמוד על עומקם של מאמרי הרבי, הלא הוא ה'חזור' הגאון החסיד רבי יואל כהן זצ"ל, שניחן בכישורי תפיסה, זיכרון והעמקה נדירים, לצד יגיעתו הבלתי רגילה. הוא היה עומד במהלך ההתוועדות כשאינו מסיר את עיניו מהרבי וקולט כל הגה. זכורני כי על ה'חזור' וה'משפיע' האגדי ר' שילם קוראטין זצ"ל מסופר שהיה שומע את מאמרי הרבי הרש"ב בליובאוויטש מקדם כשפניו אל הקיר, כדי שיוכל להתרכז ולא לאבד מילה. לעומתו, ר' יואל היה מביט על הרבי כל העת, ואחר כך היה חוזר ברבים על המאמר, ובהמשך במקרים רבים אף מעלה אותו על הכתב. זכות הרבים תלויה בעיקר בו, כמו גם באברכים שסייעו תחתיו, כי בעקבות עבודתו הגדולה זוכים אנו כיום היום לסדרות הארוכות של מאמרי הקודש המאירים את המוח והלב לעבודת ה'.

לאחרונה שמעתי הקלטה מה'חזרה' שערך רבי יואל עם תום התוועדות "שבט תשמ"ה – בדיוק לפני ארבעים שנה. במהלך ההתוועדות, בעת אמירת המאמר "באתי לגני", אמר הרבי בעניין האור האלוקי שעוד קודם ה"צמצום הראשון", המתואר בכתבי האר"י ועליו הועמדו יסודות גדולים בתורת החסידות, ישנם צמצומים נוספים ואף יותר משמעותיים

במאמרים אלו עיקרו הוא בעיון המושגים והבנתם, כשההוראה למעשה העולה מהם מובאת ומתקשרת לתוכן הדברים בין השורות או רק בסוף המאמר. ועל פי רוב, היתרון בהם הוא בעצם הלימוד והתקשרות השכל האנושי בידיעת האלוקות, כמאמר הכתוב "ידיעת היום... כי ה' הוא האלוקים".

לעומתם ישנם "מאמרי עבודה" – בהם יתבארו בעיקר המדרגות השונות באהבה ויראה לאלוקות והדרך להשיגן, ענייני עבודת התפילה, תיקון המדות והעבודה בכיור וזיכרון הנפש הבהמית, הכרת תחלואיה ודרכי רפואתה וכדומה, כמו גם הסברה של מושגי החסידות העמוקים והורדתם לקומת עבודתו של האדם. חשוב לומר: אף כי אלו הם מאפיינים שונים וכולטים הניכר לכל מעיין, שני סוגי המאמרים הללו כוללים בתוכם זה את חברו. אין בנמצא מאמר 'עבודה' שאינו מבוסס על יסודות ה'השכלה', כמו גם שאין מאמר 'השכלה' שלא בוקעות ועולות ממנו הוראות בעבודת ה'.

הוא אלוקות... ואני הכותב הקאתי חלב שינקתי ממעי אמי על אמונה זו... ורק שהיו עיני טרוטות ולא יכלתי לחזקה היטב... ועל זה הרבתי הצעטליך ובשאלות ובקשות. ואדמו"ר רחא אותי כמה וכמה פעמים, וקבלתי צער ועינוי גדול, עד שפעם אחת הצליח צעטיל שלי, ותיכף הבטיח להגיד לי חסידות ביחידות... בקיצור: עמדתי מרעיד ולא ידעתי אם הוא יום או לילה. ואחר כלותו לדבר, כחץ ירה בקרבי אור ותוקף אמונה הנ"ל – עד שנתעורר אז אצלי חפץ לילך לצעוק ברחובות כל זה..."

האם עתה ברור מדוע ציפו וייחלו החסידים לעת אמירת מאמר? הלא לצד כל ענייני ההנהגה בעבודת הכלל והסיוע לכל פרט מקהל החסידים ועדת ישראל, שכבודם במקומם מונח, האות והסימן שהאדמו"ר נוטל עליו להיות רועה האמונה לכל אשר חפץ להבקה בה' הוא באמירת מאמר החסידות המגלה בתוכנו את יקוד ודבקות נשמתו העליונה ואת

תנא דבי נשיאה. כ"ק אדמו"ר ז"ע יושב לצד חותנו כ"ק אדמו"ר הרי"צ ז"ע

מזונם הרוחני של שומעי לקחו ובני דורו.

השכלה ועבודה

האם תוכלו להגדיר מאפיינים כלליים למאמרי החסידות בחצר חב"ד? בקצרה נאמר כי ישנם שני סוגים באופן כללי בתורות החב"דיות:

סוג אחד אלו "מאמרי השכלה" – הם המתמקדים בעניינים המופשטים והעמוקים, ולדוגמה: סוגיית "אחדות ה'" והבנת "סדר ההשתלשלות" מאור אין סוף וכוונת הבריאה "לעשות לו יתברך דירה בתחתונים". הלימוד

אם אנו נפגשים בשיחה לרגל יום "שבט, הרי שמאמר מיוחד המשלב את שני הצדדים האמורים הוא המאמר הראשון שנשא הרבי בהתוועדות המדוברת – "באתי לגני" תשי"א, הכולל מחד יסודות עמוקים בתורת החסידות ובתכלית הבריאה "לעשות לו יתברך דירה בתחתונים", נידון ה"פשיטות" וה"ציר" באור האלוקי ועוד, תוך שהוא מבאר את תפקידו של דורנו ומדבר ב"שפתה" של הנפש הבהמית על מנת לרתום אותה לעבודת ה', כולל הוראות באהבת כל ישראל לצד סיפורים בנושא זה מכל רבותינו נשיאינו, דבר נדיר בשלעצמו.

האם מאמריו של הרבי היו שונים בסגנונם מאלו של האדמו"רים שלפניו? זו סוגיה רחבה הקובעת ברכה לעצמה, אך פטור בלא כלום אי אפשר ונדבר בזה קצרות: ראשית אפתח ואציין כי במאמריו של הרבי

כלי שורת לביצוע התכלית

מה הפירוש להפוך את ה"שטות דלעומת זה" ל"שטות דקדושה" ואיך מתבצעת עבודה זו / יהודי צריך לחיות בידיעה ובהכרה שכל קיומו הוא כדי למלא את הכוונה העליונה / חסיד איננו "מבקש" התווה בדרכו, הוא יודע ברורות מה שנדרש ממנו לעשות // התוועדות י' שבט, ברוח המאמר "באתי לגני"

קבועים ובלתי ניתנים להזזה, ואילו "הנחות העולם" בכל הקשור לנימוסי העולם ולחיי הגוף, יהיו באופן של "לאו דווקא". זאת אם כן העבודה שנדרשת מכל אחד מאיתנו - להפוך את ה"שטות דלעומת זה" ל"שטות דקדושה".

מתכלית גשמית לתכלית הכוונה

באחת השנים, בהתוועדות י' בשבט, דיבר הרבי על עניין זה - על הנחות היסוד הנהוגות ומקובלות באמריקה ובראשן על כך שכל אדם, מרגע עמדו על דעתו, חייב לדאוג ל"תכלית" של עצמו, וכל הורה אחראי מוכרח להתחיל לדאוג ל"תכלית" של הילדים שלו, שזה עתה נולדו...

כשמדברים על 'תכלית', בהקשר הזה, מתכוונים לצורך לשלוח את הילד ללימודי השכלה כדי שירכוש ידע ומקצוע, על מנת שבהמשך החיים יהיה לו ממה להתפרנס. באמריקה של אותם ימים הדבר נעשה ללא בזבז של רגע. כלומר, כבר מקטנות החדירו למוחו של הילד שהוא חייב לחשוב על עתידו ולדאוג ל"תכלית" שלו.

בנקודה הזאת הרבי הוסיף והבהיר: לכאורה, הגישה הזאת היא די הגיונית. אפשר להסביר ולנמק אותה והיא לא כל כך מופרכת! הילד הלוא עתיד יום אחד לגדול ולהקים משפחה משלו, אם כן מה רע בכך שכבר מילדותו הוא ישאף ויחותר להשגת מקצוע?

על כך אמר הרבי, שהרבה פעמים מדובר בהנחות יסוד שאין להן קשר עם ההיגיון. במה זה יתבטא? למשל, גם אם - מסיבה כלשהי - יהיה ברור לגמרי שהילד לא יצטרך לעבוד כדי שיהיה לו ממה לחיות, הוריו בכל זאת ישלחו אותו ללימודים אלו כדי לדאוג ל"תכלית" שלו. זהו עניין ש"למטה מטעם ודעת". לכן גם קוראים לזה "שטות דלעומת זה", כי מדובר בעניינים המושרשים עמוק בתרבות של אורחי אמריקה. למה? ככה! כי ככה זה באמריקה...

על כך באים ואומרים ליהודי: התפקיד שלך הוא להפוך את ה"שטות דלעומת זה" ל"שטות דקדושה". לעקור את ההנחה לפיה חייבים לדאוג לתכלית הגשמית, ולהפוך זאת לחתירה מתמדת למילוי תכלית הכוונה העליונה של הקב"ה.

מי שזכה להיות אצל הרבי, יכול היה לראות במו עיניו כיצד כל המציאות של הרבי מבטאת וממחישה התמסרות מוחלטת - עד כדי מסירות נפש ממש - למילוי הכוונה הכללית של ה' בעולם. זוהי אם כן הנקודה הכללית של "באתי לגני", עוד לפני שנכנסים לפרטי הדברים ועוד קודם שמתעמקים בשאלה מהי תכלית הכוונה ואיך בדיוק מבצעים אותה.

בשלב הבא המאמר מגלה לנו שתכלית הכוונה היא, כלשון המדרש, "נתאוהו הקב"ה להיות לו יתברך דירה בתחתונים". הקב"ה רצה להמשיך את השכינה הקדושה כאן למטה בארץ, וזאת על ידי משה רבנו שהוא השביעי לאברהם אבינו ו"כל השביעיין חביבין". המאמר אף מסביר לנו שאת זה פועלים, כאמור, על ידי אתכפיה

אחת הנקודות המרכזיות במאמרי החסידות "באתי לגני" שנאמרו על ידי כ"ק אדמו"ר ז"ע מדי שנה בהתוועדות י' שבט, היא שצריכים להפוך את ה"שטות דלעומת זה" ל"שטות דקדושה". גם בשיחה הראשונה שנושא הרבי בפני החסידים, בהתוועדות בה קיבל עליו את ההנהגה (י' שבט תשי"א) דיבר על כך שצריכים להפוך את ה"שטות דלעומת זה" ל"שטות דקדושה", דבר הנעשה על ידי העבודה בדרך "אתכפיה" ו"אתפכא" - לכפות את הגוף והנפש הבהמית להתנהג כרצון הנפש האלוקית, ובהמשך הדרך גם להפוך את הגוף והנפש הבהמית לטובה, על יסוד מאמר חז"ל "בכל לבבך - בשני יצריך".

ביאור הדברים בפירוט יותר:

אתכפיה פירושו שאתה יודע על דבר מסיים שהוא אינו ראוי - דבר שאסור לעשות או לדבר או אפילו לחשוב - ואזי נדרש ממך לעמוד בניסיון ולערוך אתכפיה. דהיינו לא לעשות מה שאסור, לא לדבר מה שאסור, לא לחשוב מה שאסור.

לעומת זאת, הפיכת "שטות דלעומת זה" ל"שטות דקדושה" היא הרבה מעבר לכך. במאמרים מוסבר ש"שטות דלעומת זה" הכוונה היא ל"הנחות העולם" - כינוי למוסכמות, דברים שהם מקובלים ומחלטים אצל הבריות באופן ש"למטה מטעם ודעת". אין כאן היגיון ואין כאן שיקול דעת אמיתי. מה כן יש כאן? הנחות יסוד שדברים מסיימים בחיי האדם ואורחותיו חייבים להיעשות "כך ולא אחרת". והעבודה שלנו היא להפוך את הנחות היסוד שלנו ל"שטות דקדושה". כלומר שהנחות היסוד שלנו יהיו לצד הקדושה. שיהיו לנו הנחות יסוד אלוקיות באופן ש"למעלה מטעם ודעת". גם כאן הדברים צריכים להיקבע בנפש שלא במסגרת גבולות השכל וההיגיון, אלא שבאופן הזה - כאשר זהו לצד הקדושה - הרי זה למעליותא.

מסקנת הדברים היא שהפיכת "שטות דלעומת זה" ל"שטות דקדושה" היא עניין הרבה יותר עמוק מאשר אתכפיה באופן כללי. כי כאן נדרש האדם לשנות מן היסוד את כל ההשקפה שלו ואת כל דרך החיים שלו.

הנקודה האמורה - הפיכת ה"שטות דלעומת זה" ל"שטות דקדושה" - מתבארת במאמר "באתי לגני" משנת תשי"י, מאת כ"ק אדמו"ר הריי"צ ז"ע, שם הוא נותן כמה דוגמאות להבנת המושג "הנחות העולם":

"וכמו על דרך משל, זמני האכילה וזמני השינה, הנה מצד הרגש העולם הם קבועים בעיתים וזמנים, וגם כשצריך להתעסק במשא ומתן, מכל מקום הנה זמנים האלו על פי הרוב בלתי ניזוים ובלתי נדחים כלל ועיקר". בהקשר זה הוא מזכיר גם "כמה ענייני נימוס". הדברים האלו, מוסיף הרבי הריי"צ ואומר, "הם כמו חוק... לפי דכן הוא הנהגת העולם". ולעומת זה, בכל הנוגע לקביעת עיתים לעסוק בתורה ובעבודת התפילה, "הם נדחים ואין להם קבע, ויש שהם נדחים חס ושלום לגמרי!".

בעניין הזה צריכים להפוך את ה"שטות דלעומת זה" ל"שטות דקדושה", דהיינו שהעיתים שקבועים ללימוד תורה ולתפילה יהיו

ואתהפכא. שמהפכים את ה"שטות דלעומת זה" ל"שטות דקדושה". אבל כאמור, אלו הם כבר הפרטים. עוד קודם לכן חייבת להיות ידיעה ברורה שהעולם הזה נברא בשביל תכלית מסויימת, ושהשגת התכלית הזאת מוטלת על כל אחד ואחד מאיתנו.

חסידות משפיעה

כשמדברים על לימוד חסידות, רבים תוהים האם הלימוד פועל על האדם הלומד או לא פועל עליו, האם זה אכן משפיע ומשנה אותו... הריני יכול להעיד שחסידות פועלת, ובמיוחד על מי שמתמסר ללימוד חסידות. כלומר, הוא לא מסתפק בלימוד פעם בשבוע. גם זה משהו, גם זה תורם ומועיל. אבל מי שלומד מדי יום ביומו, מי שמשקיע זמן ללימוד ממושך בשבת, מי שמתוועד על מה שהוא לומד ומנסה להידבק בדברים - הרי זה פועל עליו ומרומם את כל ההנהגה שלו.

כאן אפשר לחקור ולשאל: מה קודם למה, לימוד חסידות פועל שתהיה יותר התמסרות או שמא ההתמסרות גורמת להתחבר יותר לחסידות?

התשובה על כך היא שזה הלך וחזור. זה נכון וגם זה נכון. ככל שיותר מתמסרים, כך קולטים טוב יותר את הכוונה בחסידות. כי בלימוד חסידות צריכים לתפוס את "כוונת הרב". מה הרבי התכוון במאמר ולאן הוא חותר והוביל אותנו, גם מבחינת ההבנה השכלית וגם מבחינת הלימוד וההוראה בחיי המעשה. ומאידך גיסא, ככל שלומדים יותר כך מתמסרים יותר. ממילא זה לא רק הלימוד, אלא גם התפילה מתעלה. וגם בבית ההנהגה נעשית מעודנת יותר ומרוממת יותר. מי שמתמסר לחסידות נעשה במשך הזמן "חי בעצם" ואז הוא גם "חי להחיות". הוא חוזר מפעם לפעם בבית ווארט של חסידות, ורוצה שכל הסביבה שלו תהיה חלק מהעניין. כחלק מהעובדה שהוא בעצמו חי, הוא דואג לכך שגם הסובבים אותו יחיו. יש לאחרונה כמה בחורים משייבה מסויימת שמגיעים לשיעור שלנו. הבחורים הללו אומרים כי הם מרגישים שהחסידות שהם לומדים מחיה אצלם את הכל. את הנשמה, את היהדות, את האמונה. לא כולם זוכים לכך. לא כולם זוכים לאור החסידות. גם בין אלה שכבר באים ומציעים וטועמים, לא אצל כולם החסידות מאירה. אולי זה מצד העניין של "טמטום המוח". אבל מי שכן זכה ללמוד חסידות זוכה שהאור יגיע בו, עליו לעשות הכל כדי שהדברים יחדרו בו וישפיעו עליו בחייו היום-יומיים. לשם כך צריך להתמסר ללימוד. וכמו כן חובתו וזכותו להשפיע על סביבתו, כך שבתו הכנסת ובתי המדרש שבסביבתו יתמלאו בלומדי חסידות...

חסיד יודע את הדרך

כאמור, התוכן העיקרי של המאמר "באתי לגני", הוא שיש תכלית ועלינו לעשות הכל ללכת בכיוון זה.

אין זה אומר שבכך פתרנו את כל הבעיות. שכבר אין לנו גאווה ואין לנו תאוה... אבל ישנו הכיוון וישנה הדרך, ויש גם הליכה בדרך. בעולם הרחב ישנם כאלה המכונים "מבקשים". אנשים שמחפשים את ה' ומחפשים את הדרך אליו. הולכים לכאן והולכים לשם, הולכים לרב פלוני ולמשפיע כזה או אחר.

חסיד הוא לא "מבקש". הוא אינו שואל היכן ה' נמצא וגם לא מחפש את הדרך אליו. אינך יודע את הדרך? ! הדרך היא ברורה! חסידות עושה את הדרך ברורה מאוד! השאלה היא רק איך אני מצליח ללכת בדרך הזאת. בשביל זה צריכים להיערך ולהתכונן לדרך

כנדרש. צריך לדעת איך ללכת וצריך לגייס כוח לקראת ההליכה. זו העבודה.

חסיד אינו מתלבט מהי הדרך. הקב"ה הוא "קלאר" - ברור, ותורה ומצוות הן "קלאר"!

מי שבא ואומר "אני לא יודע מה לעשות", הוא או שקרן או עצלן. אין צורך לחפש. אדמו"ר הזקן כותב בתניא "והנה ה' ניצב עליו ומלוא כל הארץ כבודו ומביט עליו ובוהן כליות ולב אם עובדו כראוי". זה האל"ף ב"ת. בעבר זה היה בגדר חידוש. אני עוד זכיתי לשמוע הוראה אישית מהרבי עבורי ב"חידות": "תחשוב ותתעמק בכך שהקב"ה עומד לידך ומביט עליך ובוהן כליות ולב". אבל היום אפילו ילדים בגן לומדים ויודעים את זה...

אתה רוצה יותר להתקרב אל ה' ? יותר להרגיש אותו ? תלמד, תתפלל, תעסוק עם הזולת. וככל שתעשה זאת יותר מצד שזהו רצון העליון, כך יותר תקרב. אבל ככל שאתה יותר חושב על עצמך, פחות תגיע לזה...

אפשר לעשות כל מה שצריך ובכל זאת להתרחק. אם אני חושב על עצמי - שאני אהיה גדול, שאני אהיה יותר למדן, שאני יותר ירא שמים - אני מתרחק מה'.

לעשות נגד הטבע

דוד המלך אומר בתהילים: "אנה אלך מרוחק ואנה מפניך אברח, אם אסק שמים שם אתה ואציעה שאול הנך". הגאון החסיד רבי נחום גולדשמיד ז"ל שאל על כך: מה זאת אומרת, וכי דוד המלך חיפש לברוח מה' ? "אנה אלך מרוחק ואנה מפניך אברח" ? להיות רחוק מהקב"ה חלילה !

הסביר ר' נחום כך: דוד המלך הרגיש קרוב מאוד לה', וכמו שהוא בעצמו אומר בתהילים "ואני קרבת אלוקים לי טוב". ממילא הוא לא יכול היה לעבוד את ה' כעבודת עבד. כלומר, לא מצד שאני מבין את המעלה של האדון, מבין את המעלה של הציוויים שלו, אלא מצד זה שהוא האדון ואם הוא מצווה אז אני כעבד חייב לציית! דוד המלך לא היה מסוגל לפעול בעצמו עבודת עבד.

זה מה שהוא אומר ועל כך הוא מתאונן: "אם אסק שמים - שם אתה", כשאני עוסק בעניינים רוחניים, ענייני שמים, ברור שאני רואה ומוצא שם את הקב"ה. אני מבין את המעלה שלו ומרגיש עונג מהקרבה אליו. אבל אולי "ואציעה שאול", אולי כאשר אלך לי לעניינים גשמיים, אלך לשוק, אולי שם אוכל לעבוד את ה' כעבד המשרת את אדוני? ממשיך דוד המלך ואומר: לא! גם שם "הנך". גם בענייני העולם הגשמיים אני רואה השגחה פרטית על כל צעד ושעל. זה לא עוזר לי! ואני הרי רוצה קצת קבלת עול...

אך כאמור, אם רוצים באמת, הקב"ה עוזר ובסוף משיגים זאת וזוכים לזה.

יהודי שהתחנך והורגל כל חייו שהכל נעשה בשביל השלמות האישית; הוא לומד תורה בשביל שלמות, מתפלל בשביל שלמות, מהדר במצוות בשביל שלמות - אזי כשהוא מגיע ללימוד תניא וחסידות זה גם עלול להיעשות בשביל אותה שלמות. שלמות שהיא אולי יותר איכותית, אבל עדיין שלמות. מה יעשה ?

העצה לכך היא שיתעקש וילמד חסידות וידבק בזה. ואז לאט לאט הוא יקלוט ויפנים שיש כוונה, שיש רצון העליון. יש שליחות בעולם וכל יהודי הוא שליח שהוטל עליו לפעול משהו מסויים. יש בזה סדר והדרגה, מה לפעול ואיך לפעול, אבל בסופו של דבר יבוא הרגע שכמאמר העולם, "האסימון יפול" והוא יקלוט את הנקודה הפנימית האמיתית - שהעניין הוא לא השלמות שלו אלא השליחות שלו. לחיים, לחיים ולברכה!

יצחק הורוויץ

מברית המילה עד זיבולא בתרייתא

ניו אורלינס, לואיזיאנה

כיצד מלקטים נשמות יהודיות בארץ ההוריקנים? מה היה בסופה של סאגת הקבורה של מר לוין? ומדוע נערכה ברית מילה בתוככי חנות בגדים? • שיחה מרתקת עם השליח הרב מענדל צייטלין הי"ו

אלפי יהודים חיים במאטרי העיר, ובקרבם פועל כיד ימינו של הרב נמס חתנו הצעיר הרב מענדל צייטלין. "בית חב"ד כאן, הפועל במבנה מהודר ורחב ידיים", מספר הרב צייטלין, "נפתח לראשונה בשנת תש"נ, אבל במשך זמן רב הוא שכן במבנה זמני, עד שלאחר עשר שנים נחנך המרכז שבו אנו פועלים כיום. אני עצמי הגעתי למקום לפני 14 שנה במטרה לסייע לשלוחים המקומיים, וקבעתי כאן את חיי. מהרבה בחינות, המקום כאן מרתק ושונה משאר רחבי ארה"ב", הוא מספר, "התרבות המקומית, סגנון החיים והנוף האנושי הם ייחודיים במינם, דבר המשפיע על כלל הפעילות שלנו".

למרות שהאזור שקט ובעל מזג אוויר נוח בדרך כלל, הוא מוכה לעיתים בהוריקנים הפורצים ממפרץ מקסיקו. "לפני כעשרים שנה", אומר הרב צייטלין, "התחוללה כאן סופת הוריקן עזה שכונתה בשם 'קתרינה'. זו הייתה סופה מהקשות ביותר שידעה ארה"ב. לפחות 1,800 בני אדם נספו ורכבות בתים נהרסו". כתוצאה מהסופה, עזבו תושבים רבים את העיר וחלקם לא שב. גם יהודים רבים נמלטו מהעיר, וארך זמן רב עד שהקהילה התאוששה. בשנים האחרונות חווה היהדות המקומית, בניצוחם של השלוחים, תנופה של ממש, ובית חב"ד מהווה אבן שואבת לכלל יהודי באשר הוא.

נוסף לאירועים קבועים בימי השבוע, בשבתות ובמועדים, מתקיימות במרכז תוכניות קבועות של בית ספר יהודי בימי ראשון - יום החופש השבועי בארה"ב - שיעורים למבוגרים, תוכניות לנוער ועוד. בית חב"ד גם מפעיל מערך מתנדבים לאספקת ארוחות כשרות ליחידים ולמשפחות החפצים בכך.

שישוטט בעיר הזו שברור מדינת לואיזיאנה, עשוי לעיתים לחשוב שהגיע בטעות לצרפת ואינו נמצא בליבה של אחת המדינות הגדולות ביותר בארה"ב. ניו אורלינס, הקרויה על שם העיר הצרפתית אורליאן, הינה העיר הגדולה במדינה. היא שוכנת על גדות נהר המיסיסיפי, והאווירה השוררת בה היא בעלת השפעה צרפתית מובהקת. גם יהודי העיר הראשונים באו מצרפת, והם שייסדו בה את הקהילה הקיימת עד עצם היום הזה.

הרה"ח רבי יהושע זליג ריבקין הינו שליחו הראשי של כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זי"ע למדינת לואיזיאנה, אליה נשלח במטרה לדאוג לצרכיהם הגשמיים והרוחניים של יהודי המקום. תחילה נוסד בית חב"ד ליד האקדמיה המקומית כדי לפעול בקרב הצעירים היהודים שלמדו בה, אך עם הזמן גדלה והסתעפה הפעילות וכיום פועלים בעיר הגדולה ניו אורלינס עשרות שלוחים נמרצים, וכראשם השליח הרה"ח רבי יוסף נמס, לצד שלוחים הפזורים בערי השדה. בית חב"ד המרכזי מכיל בתוכו בית כנסת, בית מדרש קהילתי למבוגרים, מרכז המושך מאות סטודנטים יהודים ועוד.

באחד מפרבריו של מטרופולין ניו אורלינס שוכנת העיר מאטרי - פרבר קטן במונחים אמריקניים, בו מתגוררים רבבות תושבים. גם מאטרי נוסדה על ידי מתיישבים מצרפת. זהו הפרבר הראשון של ניו אורלינס, השוכן על החוף הדרומי של אגם פונטצ'טריין, ותרגום שמו בצרפתית הוא "חווה", שכן כאן ייסדו הצרפתים המהגרים את חוותיהם וכפריהם הראשונים, עד שהעיר הגדולה בלעה אותם והפכה את היישוב לאזור עירוני המאוכלס בוילות ובתי יוקרה.

חי בשריפה

הרב צייטלין משמש גם כרב המרכזים הרפואיים המקומיים 'איסט ג'פרסון' ו'אוכסנר'. זה האחרון נודע ברחבי העולם כאחד המרכזים החשובים להשתלות כבד וכליה, והשלוחים דואגים לציבור המטופלים היהודיים ומלוויהם בארוחות כשרות ובכל סיוע אחר הנדרש. האזור השקט מאכלס גם בתי אבות רבים שהרב צייטלין מבקר בהם תכופות ומסייע ליהודים המתגוררים בהם.

על אחד המקרים הזכורים לו במיוחד מביקוריו בבתי האבות הוא מספר:

הכל התחיל לפני מספר שנים בימי ערב פסח. הייתי עסוק בהכנות לליל הסדר הקהילתי שעמדנו לערוך, כשהטלפון שלי צלצל. על הקו היה דייר יהודי מבית אבות סמוך, והוא ביקש שאגיע לבקר קשיש יהודי החוסה בבית האבות שיש לו בקשה מיוחדת. לאחר זמן קצר אכן הגעתי לבקרו. שמו היה מר ג'ק (יעקב) לויץ, והוא ביקש שמאחר וימיו קרבים, הוא רוצה שאדאג לו לקבורה יהודית. לא היה לו קשר עם משפחתו, והוא היה זקוק לעזרה בנושא זה.

שוחחתי עם נציגי הקהילה המקומית שהבטיחו שיטפלו בנושא, ולאחר חג הפסח שבתי לבקר אותו. כשהגעתי לשם ראיתי שהוא איננו נמצא. התברר שהוא חלה ואושפז במרכז רפואי סמוך. עקב מצבו הרפואי הוא נותר בקביעות באשפוז, ולכן מאז התחלתי לבקר אותו בקביעות במרכז הרפואי כמעט בכל ערב שבת. הוא מאוד ציפה לביקורים הללו והזכיר תמיד את בקשתו לקבורה יהודית,

כשאני מנסה לעודד אותו באמצעות הסבת הנושא לרעינות מפרשת השבוע, בתקווה להטיל קרן אור על חייו עד יום שישי הבא.

בינתיים, לאחר שיחת תיאום עם הצוות הרפואי, שמי נכתב בתיק הרפואי שלו בתור האדם הראשון שיש לפנות אליו אם דבר-מה קורה למר לויץ. למרות כל מה שעשיתי להרגעתו הוא עדיין היה מאוד מודאג, ומדי שבועיים הזכיר זאת שוב ושוב.

מספר חודשים חלפו והגיע חודש אלול. למרות העומס בפעילותי, הקפדתי להגיע לביקור הקבוע ביום שישי. תקעתי לצדו תקיעות של חודש אלול, בחג הסוכות הבאתי לו לולב ואתרוג, והוא התרגש עד דמעות.

ביום שישי הראשון אחרי חג הסוכות, הייתי בדרכי למרכז הרפואי כשקיבלתי שיחת טלפון משם. "מר לויץ כבר איננו כאן", נאמר לי מעבר לקו, "הוא הועבר לבית אבות". החדשות היו מפתיעות. הוא היה מאושפז כל כך הרבה זמן, שנראה היה לי שהוא יישאר שם עד סוף ימיו.

"לאיזה בית אבות הוא הועבר?" התעניינתי. "אינני מורשים לומר לך", הייתה התגובה.

לא הבנתי. "מדוע? אני הרב שלו?!"

השתררה שתיקה לרגע, ואז הקול אמר קצרות: "ראה, כל מה שאנו יכולים לומר זה שמדובר בצפון לואיזיאנה".

ניתקתי את השיחה והתחלתי לחפש בתי אבות בצפון המדינה. מהר מאוד ראיתי שיש מאות כאלה, ולא היה לי סיכוי למצוא את המקום הנכון. שבתי אל המרכז הרפואי וניסיתי לברר את המידע בין אנשי הצוות. זה ארך מעט זמן, עד שאחד הפקידים סיפק לי את שם בית האבות. זה היה בעיר קטנה בצפון לואיזיאנה, על הגבול עם מדינת ארקנסו, חמש שעות נסיעה ממטארי.

יצאתי מהמרכז הרפואי, נכנסתי למכוניתי ותכף טלפנתי לבית האבות. "שלום", אמרתי, "זה הרב של מר ג'ק לויץ. אני יכול בבקשה לשוחח איתו?" היה היסוס קצר, ואז הקול בצד השני ענה: "אני מצטער, מר לויץ נפטר".

אחזתי בהגה, המום. אמנם חלפו מספר שבועות מאז ראיתי אותו לאחרונה, אבל בביקורי האחרון הוא היה נראה בריא לחלוטין ולא הראה סימני דעיכה. אמנם ידעתי שהוא אדם מבוגר, אבל פשוט לא חשבתי שזמנו יגיע כל כך מהר.

"מתי הוא נפטר?" שאלתי.

"ביום שבת האחרון".

כאמור, זה היה יום שישי אבוי, שישה ימים כבר חלפו!

"היכן הוא עכשיו?" שאלתי ברעד.

"שלחנו את גופתו לשריפה".

רחמנא ליצלן. לרגע נדמה היה לי שהכל מאט מולי. עצמתי את עיניי. לא הייתי מסוגל לחשוב, להניע אבר, לעבד את מה ששמעתי כעת. מר לויץ כל כך

ביקש לזכות לקבורה יהודית. איך זה קרה?!

"מה זאת אומר?" הגבתי סוף-סוף אחרי שניות ארוכות, "מי הרשה לעשות את זה? אני הרב שלו והוא הזכיר מספר פעמים שהוא רוצה קבורה יהודית... איך אפשר לעשות זאת?"

"אני מצטער", אמר הקול, "זה לא אנחנו. אנחנו לא מקבלים את ההחלטות האלה. אנחנו מעבירים את זה לבית ההלוויות", הנוכרי כמובן.

"בסדר", אמרתי, "אפשר בבקשה את המספר של בית הלוויות?"

כשטלפנתי לבית ההלוויות ודרשתי הסבר, נאמר לי שהם העבירו את הגופה לבית הלוויות אחר. בבית ההלוויות השני טענו שאינם יודעים דבר על הנושא, אבל הבטיחו לברר ולחזור אליי. הם לא שבו אליי ולכן התקשרתי אליהם כמה פעמים, עד שלבסוף אחד מאנשי ההנהלה אישר שהנפטר אכן ברשותם והוא טרם נשרף, אבל עורך הדין המלווה את המשפחה אישר את השריפה באישורם. מעבר לזה סירב האיש להוסיף מידע. מצד אחד, רווח לי שעדיין ניתן להציל את המצב, ומאידך גיסא

רחמנא ליצלן. לרגע נדמה היה לי שהכל מאט מולי. עצמתי את עיניי. לא הייתי מסוגל לחשוב, להניע אבר, לעבד את מה ששמעתי כעת. מר לויץ כל כך ביקש לזכות לקבורה יהודית. איך זה קרה?!

ללא עלות בבית קברות יהודי מקומי בניו אורלינס, ורבנים ושלוחים מקומיים התנדבו לתרום את היתרה שנדרשה עבור שאר הוצאות הקבורה.

סוף-סוף, ביום קר וגשום הובא מר לויין לקבורה בבית העלמין היהודי בניו אורלינס, מקום מנוחתו האחרון. מניין אנשים הגיע לקבל את ארונו, כאשר מלבדי איש מהם לא הכיר אותו. בני משפחתו נעדרו מהלוויה. למרות הכל, שררה בין המשתתפים תחושת אחדות ואחוה, כאשר ליווינו את מר לויין - שנשמתו טולטלה כה רבות בימים האחרונים - אל מסעו האחרון.

זמן קצר לאחר ההלוויה טלפנו אלי שני אחיו של מר לויין. הם התנצלו על כך שלא השתתפו בהלווייתו, ועל כך שהסכימו גם הם לשרוף את גופתו. הם בכו מעבר לקו בהקלה והכרת תודה, והרגישו צורך לשתף אותי בעברם. "כשגדלנו", סיפרו, "לא היה לנו מושג שאנחנו יהודים. אבינו לא היה יהודי, ואמנו התייתמה בגיל צעיר וגדלה בבית יתומים קטולי. כשהיינו בשנות העשרה שלנו, לחש לנו פעם אחינו ג'ק כי הוא חושב שאמנו יהודייה. לא חשבנו שזה נכון, אך לאחר מכן אמנו אישרה בפנינו שאכן היא יהודייה מלידה, ואם כן גם אננו יהודים. מתוך בני משפחתנו, תמיד היה זה ג'ק שהתעניין ביהדות. הוא למד בכוחות עצמו על מסורת ישראל, הלכות בסיסיות ומנהגים, והם היו חשובים לו כל כך. הוא היה האחראי לקרב את כולנו ל'שורשים שלנו', אמרו האחים בצער וגעגוע.

השיחה הזו הפתיעה אותי מאוד. לתומי חשבתי שמר לויין גדל בבית יהודי-מסורתי, משום שהוא ידע כל כך הרבה על יהדות. היו אפילו כמה מילים באידיש שהוא השתמש בהן לעתים קרובות. הכרת ההיסטוריה שלו נתנה לי הערכה עמוקה יותר למי שהיה ולמסע שעבר, גם בחייו וגם בפטירתו. כוחה של נשמה יהודית.

התעוררות לאחר האסון

"את העיר פוקדים גם מבקרים רבים מישראל", מוסיף הרב צייטלין, "בהם תיירים או כאלה הבאים לטיפולים בבתי הרפואה. יש גם מאות משפחות ישראליות שהשתקעו בעיר, ואנו פועלים ביניהם לקרבם ליהדות. ראוי לציין כי לאחרונה, בעקבות אירועי שמחת תורה אשתקד והמלחמה הארוכה, הצטרפו יורדים ישראלים רבים לפעילות. הם הרגישו צורך מחודש להתחבר למסורת ישראל ולזהותם היהודית".

נוסף לפעילותו כמנהל המרכז היהודי במטאירי ורב בתי הרפואה, משמש הרב צייטלין כמנהל החולש בתפקידו זה על יהודי האזור כולו. מלבד מעלת קיום המצווה כשלעצמה בהיותה מכניסה את הנימול בברית נצח עם השי"ת, הרי שדרך מילת התינוקות מתקרבת לעתים רבות המשפחה כולה לדרך ישראל סבא.

"הייתה משפחה אחת שהכרתי דרך פעילותי כמוהל", הוא מספר מקרה לדוגמה. "זה קרה כאשר יום אחד טלפן אלי אדם, והוא ביקש שאמול את בנו. על פי מבטאו היה נשמע לי שהוא ישראלי, בירתי עמו אם גם רעיינו יהודייה והוא השיב בחיוב - דבר די נדיר במחוזותינו, לצער הלב, עקב מקרי התערובת הרבים. שמחתי, אפוא, להגיע ולמול

דאגתי על שלא יכולתי לעשות הרבה. זמן רב לא היה ברשותי, השבת כבר התקרבה. ניסיתי להתקשר לביתו של מר לויין, אבל לא היה מענה. טלפנתי בחזרה למנהל בית ההלוויות הנוכרי. "ראה", אמרתי לו, "אני יודע שמבחינה חוקית אתה צריך לבצע את השריפה, אבל אני חייב לבקש ממך טובה. הבטחתי למר לויין שתהיה לו קבורה יהודית. נתתי לו את דיברתי. בחודשים האחרונים הוא דיבר על כך ללא הרף, ואני יודע כמה הוא רצה את זה. בבקשה, המתן למעני עוד קצת. אחרי יום השבת שלנו אפנה למשפחתו ואנסה להבין מה קורה". לשמחתי, המנהל הסכים.

"עוד בקשה אחת", אמרתי לו לפני שניתקנו את השיחה. "אני יודע שאתה לא יכול לתת לי את השם של עורך הדין או קרוב המשפחה שאישר את השריפה, אבל בבקשה תעביר לו את המספר שלי ותגיד לו שהרב של הנפטר רוצה לדבר איתו על הקבורה". כיביתי את הטלפון דקות לפני שבת, וביליתי את היממה הקרובה בתקווה שמנהל בית ההלוויות עמד בדיבורו.

עם צאת השבת טלפנתי שוב לבית ההלוויות, ונאמר לי שהשריפה נדחתה עד להודעה חדשה, לרווחתי. שאלתי את הפקיד על הקו אם גם העבירו את הודעתי לקרובי המשפחה. "כן, עשינו זאת", הוא אמר, "ביקשנו מעורך הדין טום גריפין לפנות אליך".

ציהתי בליבי. כנראה הפקיד לא היה מודע לכך שאני לא אמור לדעת זאת, אבל עכשיו - בהשגחה פרטית - היה בידי שמו של עורך הדין. הצלחתי לאתר אותו וטלפנתי אליו מיידית. לאחר שהצגתי את עצמי בפניו, שאלתי מה השתבש בתוכניות הקבורה של מר לויין. הוא הצטדק ואמר לי שהוא פשוט עושה את עבודתו. הוא מונה לעורך הדין שלו, ומשפחתו - שעדיין אינה שומרת תורה ומצוות - בדקה את האפשרויות השונות שעמדו לפניהם. מבחינה כלכלית הם לא יכלו להרשות לעצמם לשלם על הקבורה, ולכן הם בחרו לשרוף את גופתו, כמקובל במדינות אלו...

"בסדר", אמרתי, "אם זו הבעיה - אדבר עם בני משפחתו ואסדר את עניין הקבורה".

השתרר רגע של שקט, ואז עורך הדין שאל בטון שהביע חוסר אמון: "אתה מתכוון שתשלם על זה?"

"אני יכול לאסוף את הכספים ולדאוג לכך", השבתי לו.

טלפנתי לבנו של מר לויין. הבעתי באוזניו את צערי העמוק על פטירת אביו, והמשכתי לשאלו למה הם בחרו בשריפתו. הוא אמר לי שהם פשוט לא יכלו להרשות לעצמם קבורה רגילה. לאביהם נשאר בחשבון הבנק רק כמה מאות דולרים לקבורתו...

"ומה אם אארגן קבורה יהודית ללא עלות למשפחה?" שאלתי אותו. לשמע השאלה, הבן פרץ בבכי. "הרגשתי כל כך אשם", אמר לי מבעד לדמעותיו. "ידעתי עד כמה אבי רוצה את זה, אבל פשוט לא יכולתי להרשות לעצמי לשלם יותר. ממש בכיתי כשחמתתי על טפסי ההסכמה לשרוף אותו. אני לא יודע איך יהודות לך... זה חשוב לי כל כך, ואני יודע שזה נגע מאוד לאביו".

בתוך כך התברר לי ששררה מתיחות מסוימת בין הבן לאביו, אך עדיין הייתה חשובה לו טובתה של האב.

משם הדברים תפסו תאוצה. התוכנית שונתה. הקהילה תרמה חלקה

את בנם.

"הברית נערכה בחג הסוכות והצעתי לאבי הרך הנימול לברך על הלולב, ואכן הוא נטל את ארבעת המינים בשמחה. בנוסף הצעתי להם שיבקרו בבית חב"ד שלנו וישתתפו בסעודת שבת וכדומה, אבל בני הזוג דחו אותי בנימוס ואמרו לי "זה לא בשבילנו".

"לאחר מכן ביררתי עליהם אצל מכר, והתברר לי כי אכן יש בליבם התנגדות די משמעותית לענייני דת, וגם שלוחים אחרים מידידי שניסו לעניין אותם ביהדות – נדחו. על כל פנים, יצאתי מביתם עם מחשבה שעלי איכשהו ליצור עימם קשר ולנסות לשכנע אותם להגיע אלינו.

"כעבור זמן אירע האסון הנורא בשמחת תורה. היה קשה לעכל את המציאות הקשה אליה התוודענו מרחוק. נוסף על כך, ברחבי ארה"ב פרצו מהומות אנטישמיות בעקבות המלחמה, כשבקרב יהודים רבים האירועים הללו חוללו משבר אמיתי. כתוצאה מכך, אנשים שמעולם לא ביקרו בבית הכנסת הופיעו והצטרפו לקהילה".

למרות שההתעוררות בעקבות האירועים הקיפה את כלל יהודי המקום, השלוחים הבחינו כי אצל היורדים הישראלים התגובה הינה שונה ועמוקה הרבה יותר, וכי הם מתייחסים למתרחש בארץ הקודש באופן הרבה יותר אינטנסיבי מהיהודים האמריקנים.

הכל, כמעט כל אחד מהישראלים הכיר מישהו שנפגע באופן אישי, כמפונים, כנופלים או כחטופים, השם ישמרנו. משום כך, לצורך עידוד והפחת רוח חיים בהם, החליט הרב צייטלין לערוך סעודת שבת המונית, שתיועד לישראלים מקומיים בלבד.

"פרסמנו על סעודת שבת בכיתנו והדגשנו שזו הזמנה לישראלים בלבד", מספר הרב צייטלין, "ונדדנו: באו המונים, כמאה וחמישים איש. למרבה התדהמה, גם אותו זוג שדחה בשעתו את הזמנתי, הופיע גם הוא יחד עם זוג נוסף שמעולם לא הכרנו. שמחתי לבואם, והאירוע אכן תרם מאוד לקירוב המשתתפים".

לאחר האירוע הסביר אותו ישראלי לרב צייטלין מה הביא אותו לבית חב"ד: "הרגשתי שלא משנה כיצד אני חושב או מתנהג, אחרים רואים בי את מה שאני באמת: אני יהודי. זו האמת וממנה אי אפשר לברוח, ולכן עלי להבין יותר מהי היהדות שלי..."

להכניסו בברית, למרות הכל

זהו לא המקרה היחיד בו פעילותו של הרב צייטלין כמוהל הביאה להדלקת הניצוץ היהודי, כשלעיתים לא רחוקות הוא גומא מרחקים למען מטרה זו. "ברוך השם", הוא אומר, "זו זכות גדולה ביותר. ולא

אחת אני נוכח לראות כיצד גם הורים הרחוקים מיהדות לכאורה, מוסרים את נפשם כדי להכניס את בנם בבריתו של אברהם אבינו, והרבה פעמים הדבר גורם לשינוי כללי באורח חייהם".

על אחד מאותם סיפורים מרגשים להם היה עד הוא מספר: "יום אחד פנה אלי ידידי השליח הרב מנחם מענדל שכטר, וסיפר על משפחה שנוולד להם תינוק, והאם מבקשת שאמול את בנם. הם גרו בעיר אחרת, במרחק שעתיים וחצי מכל מרכז יהודי, אבל הם הכירו את הרב שכטר שהיה נוסע מדי פעם לאותה עיר והיה בקשר עם היהודים בה, לפיכך ביקשו ממנו שימצא להם מוהל והוא פנה אלי. כמובן, הסכמתי בשמחה.

"האם והוריה הזמינו מקום לעריכת הברית באולם אירועים מקומי", משחזר הרב צייטלין, "הגעתי לשם והיו עימנו עוד מספר אנשים להשלמת מניין. הכל היה ערוך לקראת הברית, ולאחר שעה קלה הגיעה האם עם התינוק בידיה. אולם שניות לאחר מכן הגיע רכב נוסף למקום וממנו הגיחה דמות ענק, אדם בעל מראה של בריון וכולו זועם. התברר שזהו האבא, גוי גמור שהתנגד לקיום הברית..."

"האיש היה בעל מראה מרתיע באמת. שערו היה ארוך, וגופו היה עטור קעקועים ונזמים. הוא החל לצרוח עלי שהוא לא מוכן שתתקיים ברית לבנו, בטח אם היא לא נעשית על ידי רופא. נבהלתי וחששתי לחיי עקב הרוח האלימה ששירר, והסתתרתי בחדר סמוך. האם מצידה לא ויתרה על רצונה, והטונים עלו וגברו. בעל האולם המבוהל הזמין אפוא משטרה, ועד מהרה הופיעו זוג שוטרים גברתנים שביקשו להביך במה העניין.

"האב הצביע עלי ואמר: "הוא רוצה לנתח את הבן שלי באולם האירועים הזה". השוטרים הללו כנראה לא ראו יהודים מימיהם, ולבטח לא יהודים חרדים. הם הסתכלו עלי בעיניים מלאות תימהון – דומה שחיפשו את הקרניים על ראשי – ואחר כך נדו בראשם ואמרו: "זה באמת מוזר. זה לא תקין ולא חוקי, לא אמורים לעשות פרודורה רפואית באולם אירועים אקראי". הסברתי להם שזהו טקס דתי עתיק שאלפי יהודים עושים מדי שנה כבר אלפי שנים בכל מקום בעולם, הוספתי ואמרת שאני מוהל מוסמך ומעולם לא קרתה תקלה תחת ידי ואין להם מה לדאוג, אבל דבר לא עזר לי.

"השוטרים לא אישרו את קיומו של האירוע, והם אף אסרו עלינו בכלל לערוך ברית מילה בכל מסגרת פרטית שהיא... היה ברור שנצטרך להימלט מהשוטרים ומהאב האלים ולהסתלק מהמקום ומהמדינה בכלל, כי הנחנו שהם ירדפו אותנו ולא יניחו לנו לערוך את הברית כדת וכדין.

"לא יכולנו למצוא מקום מתאים ברחבי המדינה, ואז הסבא עלה על רעיון. הייתה לו רשת חנויות בגדים במדינת פלורידה הסמוכה, והוא הציע שניסע לאחת החנויות שלו ביעד הקרוב ביותר, ולאחר שנחצה את הגבול – המשטרה כבר לא תוכל לעצור אותנו, וכך נערוך את הברית בלי עיניים משטרתיות.

"ובכן, יצאנו לפלורידה עם הסב, התינוק והאם, למרחק מספר שעות נסיעה. הגענו לפלורידה כשעדיין שרר אור יום ונכנסנו לחנותו של הסב. לא היה לנו זמן רב, והסב ארגן בחנות איכשהו שולחן ועליו העמדתי את כל הציוד הנדרש. לא אשכח איך סידרנו מהר משטח יציב ומתאים לערוך עליו את הברית, בין מדפי חולצות לטורי נעליים... למרות הנסיבות וההתארגנות המאולתרת, ההתרגשות הייתה עצומה. הסב לא הפסיק להודות לנו, והאם מיררה בבכי מהתרגשות בעת שהכנסנו את התינוק לבריתו של אברהם אבינו. סיימנו את האירוע המרגש ושכנו הביתה".

אבל כאן לא הסתיים הסיפור, כפי שמציין הרב צייטלין. בזכות ברית המילה, הנקודה היהודית של האם התעוררה, והיא החליטה בעקבות התקרית לנטוש את בן זוגה הנוכרי, שינתה את מקום מגוריה ושבחה ליהדותה. לאחר כמה שבועות היא אף הגיעה להתפלל בבית הכנסת, יחד עם תינוקה הרך. "הרבי זי"ע לימדנו, חותם הרב צייטלין ברגש, "שעלינו לראות עד כמה בכל יהודי טמונה נקודת אור עזה ואינסופית שכל הניסיונות לכבותה יעלו בתוהו, והסיפור הזה מוכיח כמה גדול כוחה של מצוות ברית המילה להקרין את האור הרוחני הזה אל תוך נשמת היהודי. זה מה שראינו ממש בחוש. אשרינו שזכינו". ■

הצלחת הצבא - בזכות לומדי התורה

אילמלא דוד לא עשה יואב מלחמה, ואילמלא יואב לא עסק דוד בתורה (פס, א)

כן הוא גם מצד פשטות הענין: לולי הסיוע של התורה, אין לו ליואב שום טענה, וכל כוחו אינו אלא ממה שכתוב בתורה שארץ ישראל שייכת לישראל. וכן לא מספיק דוד לבדו עם לימוד התורה, כיון שרצונו של הקב"ה שתהיה ההנהגה בדרך הטבע, ולכן יש צורך שיואב בן צרויה יהיה על הצבא, ויאחזו כלי נשק וילחם מלחמת ה'.

קדימת יששכר לזבולון

ובכללות יותר הם שני הסוגים ד"יששכר ו"זבולון", וכשם שביששכר וזבולון "הקדים זבולון ליששכר", לפי ש"תורתו של יששכר ע"י זבולון היתה" (כלשון רש"י עה"פ פ' ברכה), כמו כן יש קדימה לאלו שנמצאים בצבא ויוצאים למלחמה; אבל צריך לדעת שכשם שיש צורך ביוצא צבא בישראל שעומד על הגבול, כמו כן יש צורך בעסק התורה של דוד.

ויש להביא דוגמא לזה מהצבא גופא: המפקד על הצבא - לא נמצא על הגבול, במקום של סכנה, אלא במקום מוגן אי-שם רחוק מן החזית, ושם יושב בקור-רוח, במנוחה ובשלוה, ומכין את התכניות והתכסיסים הדרושים לעריכת המלחמה.

ולכאורה, יכול מפקד הצבא לומר: היתכן ששולח את בנו ואת חבירו לחזית להעמיד את עצמם בסכנה, ואילו הוא יושב בעורף ומכין תכניות למלחמה שיערוך משהו אחר? ובלשון הכתוב: "האחיכם יבואו למלחמה ואתם תשבו פה"? ולכן, ינעל את מטה המפקדה, וילך בעצמו לחזית.

והרי מובן וגם פשוט, שהנהגה כזו, לא זו בלבד שלא תביא תועלת, אלא אדרבה - תביא חורבן, רחמנא ליצלן, היפך הנצחון.

וכשם שבצבא גופא, כדי שהחייל בחזית ינצח, יש צורך שהמפקד הראשי ישב במקום בטוח ויכין את התכניות לחייל שעורך את המלחמה - כן הוא במובן רחב יותר בנוגע לכללות העם כולו:

כדי שהצבא יחד עם המפקד שלו יצליחו בעריכת התכניות וניהול המלחמה בדרך הטבע, מוכרח להיות העסק בתורה ע"י דוד - אלו שעורכים את כל התכניות הרוחניות כדי שיצליחו התכניות הגשמיות; ואם הם עוזבים את עריכת התכניות הרוחניות, הנה לא זו בלבד שאינם מביאים תועלת, אלא הם גורמים את היפך הנצחון והיפך מפלת האויב רח"ל.

ולכן: כשם שמי שהעמידוהו בחזית ובורח מן החזית נחשב ל"עריק" - כך נחשב ל"עריק"

מי שהושיבוהו בישיבה כדי ללמוד תורה יומם ולילה (כיון שבזכות העסק בתורה מנצח יואב בצבא), והוא סוגר את הגמרא ובורח מהישיבה (כדי להראות שגם הוא לוחם, וגם לו מגיע מדליה וכו'); לא זו בלבד שאינו מסייע לנצחון, אלא אדרבה: הוא עורך ממקומו ופותח את החזית לפני האויב!

ההצלחה בחזית באה אחרי כמה שלבים שקדמו לה

וזהו ענינה של "תורה אור" - להאיר כל ענין כפי שהוא, ובענינו, שכשם שנחוצה המציאות של "יואב בן צרויה על הצבא", כך נחוצה המציאות של דוד שעוסק בתורה; ואדרבה: דוד היה המלך, ואילו יואב בן צרויה היה השר שלו, אלא שכיבוש הערים בפועל היה ע"י יואב בן צרויה.

ולכן: אלו הרואים בעיני בשר, ואינם רוצים להתבונן קצת בעומק יותר כיצד מנצחים במלחמה, הרי הם רואים את השלב האחרון בדרך הטבע, שעומד בן-אדם על החזית ויורה; אבל האמת היא - שכדי שפלוני יוכל לעמוד בחזית, יש צורך לפני כן בכמה וכמה אנשים נשים וטף שיכינו את ה"עורף", והצורך העיקרי שבכל העיקרים הוא - שיהיה מי שיבטיח שהחייל יהיה אדם חי, כי, גם אם יהיו תחת ידיו כל כלי-הנשק הטובים והמשובחים ביותר, הנה אם אינו אדם חי, רח"ל, לא יפעל מאומה, וכיצד נעשה החייל אדם חי - כשיש יהודי שלומד תורה, שהיא "חיינו ואורך ימינו", והיא "מגנא ומצלא" על לומד התורה ועל כלל ישראל.

(על פי תורת מנחם חנ"א ע' 72 ואילך)

פגמים בארבע אותיות שם הוי"ה

ארבע מיתות נמסרו לבית דין סקילה שריפה הרג וחנק (פס, א)

איתא בכתבי האריז"ל (שער הכוונות דרושי ציצית דרוש ז) שד' מיתות בית דין הם כנגד ד' אותיות שם הוי"ה.

סקילה - יו"ד דשם הוי"ה

והענין הוא דהנה כל מצוה הוא המשכת שם הוי"ה, וכל עבירה היא פגם שם הוי"ה, וכמו שכתוב ונוקב שם הוי"ה, ולכן גם העונש שבא כתוצאה מהפגם, הוא בהתאם לאות שבה הוא הפגם.

ובפרטיות, סקילה הוא כנגד יו"ד דשם הוי"ה. כי אות יו"ד של שם הוי"ה היא בחכמה דאצילות, שענינה הוא כח-מה - ביטול, שזהו מה דאיתא בכתבי האריז"ל שהפגם באות יו"ד של שם הוי"ה, הוא בביטול קריאת שמע, והכוונה אינה שמבטל בפועל ממש, אלא על העדר העבודה הרוחנית של קריאת שמע שהיא

יחוד הוי"ה ואלוקים, שהעולמות גם לאחר שנבראו הם בטלים בתכלית.

ומה שהאדם מבטל עבודה זו בעבודת ה', הוא על ידי עבודה זרה שהעונש עליה הוא סקילה כי יש גם עבודה זרה בדיקות וברוחניות, דכשם שע"ז בגשמיות ענינה שהוא משתחוה לכוכבים ולמזלות, היינו שמכופף ראשו וקומתו להכו"מ לפי שמקבל מהם השפעה, כמו שכתוב ממגד תבואות שמש וממגד גרש ירחים, כמו כן הוא גם ברוחניות, שכאשר מכניס את עצמו ראשו ורובו בעסקיו, לפי שחושב שמהעסק נשפע לו ההשפעה, ומחשב את הממוצעים לעיקר, הרי זה גם כן עבודה זרה ברוחניות, וכן הוא גם כאשר חושב ש"כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה", שהצלחתו היא בזכות יגיעתו.

דהנה, האמת הוא כמו שכתוב "וברכך הוי"ה אלקיך בכל אשר תעשה", והיינו שבתחלה צריך להיות הוי"ה אלקיך, דהיינו העבודה והידיעה בענין הוי"ה הוא האלקים, דאלקים הוא בגימטריא הטבע, היינו שמשם אלקים נמשכים כל הגבלות טבע העולמות, עד שנעשה דבר המעלים ומסתיר על אלקות, אבל האמת הוא שכל הגבלות הטבע הם באמת הוי"ה, היה הוה ויהיה כאחד שלמעלה מהשתלשלות. ורק אחרי ידיעה זו אפשר להיות בכל אשר תעשה, ושהעשייה שלו תהיה כדבעי, היינו שעשיית העסק תהיה רק כלי לברכת הוי"ה. אבל כאשר חסרה ההקדמה דהוי"ה אלקיך, היינו שאינו עוסק בענין הוי"ה הוא האלקים, הנה מצד זה הוא מכניס את עצמו ראשו ורובו בהעסק, עם תחבולות שונות, שעל ידי זה הוא מפריד את עצמו וגם את הענינים שעוסק בהם, והוא ענין ע"ז ברוחניות.

ועל ידי הענין דעבודה זרה בדיקות נעשה פגם באות יו"ד, והתוצאה היא - סקילה, דסקילה היא על ידי אבן, וברוחניות היינו שנעשה לבו כלב האבן, דתמורת זה שבהתבוננות קלה צריך להיות התעוררות ופתיחת הלב, נעשה לבו כלב האבן, שהוא ענין טמטום הלב.

שריפה - ה"א ראשונה של שם הוי"ה

וכמו כן ישנו הפגם באות ה' של שם הוי"ה, כי ג' קוין של אות ה"א מורין על התפשטות לאורך ורחב, בחינת הבינה, והוא ענין ההתבוננות בענין הוי"ה הוא האלקים באורך ורחב, עד שמשגיח הענין היטב ויותרפס ויוקלט אצלו האור האלוקי, ועל ידי אריכות ההתבוננות והשגה טובה בגדולת הוי"ה, הרי הוא בא לאהבה כרשפי אש בתוקף ההתלהבות לאלוקות.

והפגם באות ה"א היינו שמכניס מדותיו בעניני תאוות, והיינו שלא רק שמתבטל לעניני העולם, אלא שעסוק במוחו ובשכלו להשיגם לאורך ולרוחב, ועל ידי זה נשרף בהאש זרה, והיינו שנשרף לגמרי בתאוותיו עד כדי כך

שנעשה משוקע בתאוות אפילו בענינים שאינו רוצה בהם והם גם נגד שכלו, אפילו שכלו האנושי, והיינו, שנכנס בו רוח שטות, נגד שכלו האנושי ורצונו, ונעשה משוקע לגמרי בעניני תאוות, בתאוות היתר ולמטה יותר. וזהו דאיתא בכתבי האריז"ל שעל ידי ביטול תפילין מתחייבים שריפה, כי תפילין (דרש"י) הוא מוחין דאמא שהוא בחינת בינה, אות ה' דשם, שעניינם בעבודה הוא לשעבד את המוח והלב לעבודתו יתברך על ידי התבוננות הנ"ל.

הרג - אות ו' דשם הוי"ה

והנה אות וא"ו דשם הוי"ה היינו בו' מידות חסד גבורה תפארת וכו', שענינם בעבודת ה' הוא שהמידות דאהבת ה' ויראתו הן בהתגלות, שזהו ענין הציצית, שהוא ענין גילוי המידות, מלשון מצין מן החרכים.

והפגם בזה כאשר מגרה את יצרו במדות רעות החומריות, שאפילו אם אין בהם איסור בתורה, כתאוות אכילה שאוכל בתאוה שנקראת אכילה גסה למלאות בטנם כהלעיטני דעשו כו', וכמו כן בשאר תאוות אף בהיתר, שהוא בחנם גדול כבהמה ביותר. וכן במדת האכזריות ורציחה לרדוף לחיי רעהו ולא לחוס על דל ואביון כלל וכה"ג, דישם בטבע בני אדם מדות רעות כאלו שהם טורפים ודורסים את זולתם כחיות טורפות ממש לעשות לרעהו רעה ח"ו ולשפוך דמו כמים, ומכל שכן מי שפוגע בכבודם המדומה, שאז אין מעצור לרוחם כלל.

ועונש הרוחני לזה הוא הסייף בהרג, והיינו להסיר הראש מן הגוף. וענינו ברוחניות היינו מה שהובדל התפעלות ההשגה שבמחוח מן הלב לגמרי, דגם שמשגיח את הענין האלקי בהשגה שבמחוחו היטב, ומתפעל על זה במחוחו, או שנתאמת אצלו האמת בהודאה במוח, עם כל זה אינו נוגע ללבו כלל.

וזהו דאיתא בכתבי האריז"ל שעל ידי ביטול ציצית מתחייבים הרג.

חנק - אות ה"א אחרונה

ואות ה"א אחרונה של שם הוי"ה היא בחינת מלכות. והוא בחינת הדיבור - דיבור התורה ודיבור תפלה, וגם הוא ענין קבלת עול מלכות שמים לקיים רצונו ית' בעשיית המצות, כי התפלה ענינה הוא לחבר ולדבק העולמות באלוקות, וכן הוא ענין מעשה המצוות לעשות לו יתברך דירה בתחתונים, וגם התפלה עיקרה בקבלת עול מלכות שמים, שזהו ענין הביטול דתפלת שמונה עשרה כאבן דומם ללא תנועה מגודל הביטול.

וכאשר מבטל התפלה והמעשה בפועל פוגם באות ה"א של שם הוי"ה, והיינו מפני כשאין פחד אלוקים נגד עיניו, והולך בשרירות לכו בפריקת עול מלכות שמים לגמרי.

והעונש על זה הוא חנק, דענינו ברוחניות

הוא שמונע ומעכב את הבל הלב שלא יומשך בדיבור. ולמעלה היינו שהדיבור דעשרה מאמרות שבהם מחדש הקב"ה את העולם - הוא בהעלם והסתור ולא נמשך בעולמות. וזהו דאיתא בכתבי האריז"ל שעל ידי ביטול תפלה פוגמים באות ה"א אחרונה.

(על פי אגרת התשובה סוף פרק ז. ספר המאמרים תרס"ה [מהדורח] ע' לו ואילך. תש"ז ע' 164 ואילך. ספר המאמרים תשט"ז ע' יז-יח)

העלם דשם אלוקים

בכל יום דנין את העדים בכינוי יכה יוסי את יוסי (ס, ט)

האי כינוי לאו כינוי השם קאמר, אלא צ"ד מנכין דצדריהם הקללה כלפי אחריים. ולהכי נקט יוסי את יוסי, דד' אומיות איכא כסם צן ארבע אומיות, דאינו חייב אלא על שם המיוחד דהייט שם צן ארבע אומיות, ומשום דחשבונו של יוסי כחשבונו של אלקים, ולהכי נקט יכה זה את זה (רש"י)

והנה יוסי הוא גם בגימטריה "כינוי". ולכאורה אינו מובן: מכיון ש"אינו חייב אלא על שם המיוחד" - למה "דנין את העדים בכינוי יכה יוסי את יוסי", שמורה על שם אלקים?

והענין הוא - משום שכללות הענין דברכת השם שייכת רק מצד ההעלם דשם אלקים, היינו מכיון ששם אלקים הוא בגימטריא הטבע, וגם לשון רבים, לכן לאחרי ריבוי השתלשלות יכול לבוא מזה טעות שיש ריבוי ח"ו באלקות (על דרך מארז"ל על הפסוק נעשה אדם לשון רבים "כתוב והרוצה לטעות יטעה"), ועד לענין דאלקים אחרים ח"ו, ועד"ו גם ענין ברכת השם.

(על פי לקוטי לוי יצחק לזהר ח"ב ע' קנח. התוועדות תשמ"ה ח"ג ע' 1564)

שבע מצוות - אמצעי להכשרת העולם להיעשות דירה לקב"ה

תנו רבנן שבע מצוות נצטוו בני נח (ס, ט)

הביאור בכללות החילוק שבין שבע מצוות בני נח לבין המצוות שנצטוו בהן ישראל - לפני מתן תורה ובפרט לאחר מתן תורה:

ידועים דברי המדרש שכוונת הבריאה היא "לעשות לו יתברך דירה בתחתונים". וזאת, על ידי שבני ישראל ירוממו את העולם ויהפכו אותו ל'דירה' לקב"ה על ידי קיום התורה והמצוות. תחילתו של עניין זה היתה במעמד הר סיני, ולשם כך ניתנו המצוות במתן תורה. המצוות שניתנו קודם לכן - מטרה אחרת להן. תפקידן לא היה לרומם את העולם ולהחדיר בו קדושה אלוקית, אלא להכין את העולם הגשמי והחומרי לעבודתם של בני ישראל.

באור זה יש לראות את המצוות שהקב"ה ציווה עליהן את אדם הראשון ואחר כך את נח - שבע מצוות בני נח. בשונה מהמצוות של עם ישראל, המצוות האלה אינן מטרה לעצמן. הן מהוות אמצעי בלבד לתפקוד נאות של העולם. מטרתן לאפשר סדר חיים תקין בעולם ולמנוע את השחתתו, אך לא יותר מזה.

תנאי חשוב לעבודתם של בני ישראל בעולם הוא שהעולם לא יהיה מושחת ושינתהל כראוי. הרי גם התורה וגם בני ישראל קשורים, מטבע הדברים, בענייני העולם. היהודי חי כנשמה המלוכשת בגוף גשמי, והגוף קשור בכל ענייני העולם. גם התורה והמצוות קשורות בעניינים גשמיים שונים, וגם עצם הקיום של רוב המצוות תלוי בחפצים גשמיים: ציצית - בצמר גשמי, תפילין - בעור גשמי וכו'. לכן, כתנאי ראשון לקיום התורה והמצוות, יש להבטיח את ניהולו התקין של העולם.

יתר על כן, תפקידם של בני ישראל הוא, כאמור, לרומם את העולם ולהאיר אותו באור אלוקי, על ידי התורה והמצוות. אך דבר זה אפשרי רק כשהעולם עצמו מתנהל כראוי. אם העולם שרוי במצב של ירידה, השחתה וגסות - קשה מאוד לקשר אותו עם האלוקות. תחילה יש לרומם את העולם, שיהיה עולם תקין, כפי שנבאר.

במילים אחרות: כדי שבני ישראל יוכלו לבצע את תפקידם, לרומם את העולם ולחבר אותו עם האלוקות שלמעלה מהעולם - צריכה להיות בעולם עדינות מסוימת. מן ההכרח שהעולם יעבור תהליך מסוים של זיכוך (אין הכוונה לזיכוך שנפעל על ידי התורה והמצוות, אלא לזיכוך במובן הפשוט ביותר - מוסריות ועדינות). רק לאחר שהעולם, כעולם גשמי, מזדכך מעט ועומד במצב תקין, יכולים בני ישראל לבצע את תפקידם.

לכן ניתנו לאומות העולם שבע מצוות בני נח. על ידי המצוות האלה העולם אינו מתעלה אל מעבר למציאותו המוגבלת. הוא עדיין נשאר עולם גשמי וחומרי, עם כל מגבלותיו, ועדיין אין בינו לבין האלוקות כל קשר. אבל אומות העולם, על ידי המצוות האלה, מכינים את העולם, שיהיה עולם תקין ובלתי מושחת, ובכך הוא מתעדר ונעשה מוכשר לשלב הבא, זה שנעשה על ידי בני ישראל, שעבודתם היא להחדיר בעולם את האור האלוקי, על ידי התורה והמצוות שניתנו להם בהר סיני.

מבחינה זו, שבע מצוות בני נח אינן חורגות מגדרי הבריאה. אין בהן הכוח האלוקי הגנוז במצוות התורה, ושלא כמצוות התורה, אין הן מטרה לעצמן. מצוות אלה הן חלק מהבריאה וניתנו לצורך הבריאה, בעבור תיקון העולם.

(מחשבת החסידות "להגה" ח"ר יואל כהן זצ"ל חלק ראשון פרק ב)

היה בליל בדיקת חמץ תשמ"ט. לפתע פתאום, לאחר תפילת ערבית, הרבי ניגש אל הסטנדר עליו היה נושא מעת לעת מדברותיו בקודש, וכרך את המטפחת הנזכרת לעיל על אצבעו מתחת לסידורו... לב הנוכחים החסיר פעימה כשהרבי אמר: "זאגט דעם ניגון" [אמרו את הניגון].

בבת אחת ניסר בהיכל בית המדרש קול אדיר של "ניגון ההכנה" למאמר, כאשר אחריו הרבי פתח במתינות כאמירת המאמר "מצה זו שאנו אוכלים על שום מה...". לאחר המאמר, נעו אמות הסיפים בבית המדרש מרוב ריקודי שמחה. איני יכול לשכוח את מראהו של החסיד הישיש הרב מאיר אבצן ע"ה הרוקד בהתלהבות כשל עלם צעיר. היה זה רגע נדיר בו חשנו משהו מעין התרגשות של החסידים בי' שבט תשי"א.

ויהי בנסוע הארון. מסע ההלוויה של כ"ק אדמו"ר הרי"צ זי"ע, י"א שבט תשי"א, מול בית מדרשו בברוקלין. על הארון פרוס הסירטוקיפוטטה שלבש בשבת קודש

לפתוח שערים חדשים

אחד האתגרים בהם נתקל הלומד החפץ לטעום ממעיינותיה של תורת חב"ד ולהרות בהם את צימאון נפשו, הוא אתגר הבחירה - במה כדאי להתמקד, לאור הכמות האדירה בת עשרות אלפי מאמרי חסידות שאמרו וכתבו שבעת הרועים נשיאי חב"ד זי"ע לדורותיהם. מה ממליצים אתם לשואלים אתכם?

על דרך הלימוד בספר התניא ובמאמרי החסידות של אדמו"ר הזקן, כמו גם של אדמו"רי חב"ד שלאחריו, כבר נכתב ונאמר בכמה מקומות, כולל על דפי גיליון 'כי קרוב' הנכבד. לכן אתמקד בקצרה במאמרו של הרבי זי"ע.

למתחילים אני מציע ללמוד את ספרי המאמרים תשי"א-תשי"ב, בהם המאמרים ברורים ומסודרים באופן מיוחד המקל על הלומד. לתלמידי ישיבה שעתותיהם בידיהם אני ממליץ להגות במאמרים הארוכים שנאמרו ביומי דפגרא כמו י"ט כסלו וי"ב תמוז, ובפרט מתוך הסדרה "ספר המאמרים מלוקט", שם יש "רייכקייט" - עשירות רעיונית-רוחנית יוצאת דופן.

מאמרים נוספים לדוגמה, שכדאי להכיר בתור כניסה לעולם המאמרים של הרבי, הם המאמר שנאמר בשבת פרשת שמות תשט"ז, בו הרבי ביאר שלוש דרגות בהתבוננות בתפילה. כמוהו גם המאמר שנאמר בשבת פרשת וארא תשי"ב, וכן המאמר המפורסם "לא תהיה משכלה" משבת פרשת משפטים תשי"ב. אליהם יש לצרף את המאמר "בלילה ההוא" מחג הפורים תש"כ. זהו מאמר המעורר את הלב ביותר, וגם לומדי חסידות ותיקים מופתעים ממה שמגלים בו. כדאי מאוד גם להאזין להקלטת הדברים, בה ניתן לשמוע את המאמר כנתינתו.

אסיים ואומר, כי העיקר הוא לגשת למאמרים ביראת כבוד ובהתבטלות, ללמוד במתינות ולהסתייע בלומדים ותיקים, כמו גם במשפיעים ומגידי שיעורים בחסידות, ואז נפתחים שערים חדשים בהבנת הדברים. אין ספק כי שלומדים בגישה הנכונה, זוכים להבנה והשגה אמיתית והדברים מחוללים תועלת בלתי משוערת בנפש האדם הזוכה לעלות ולהתעלות בעבודת ה' ובקיום שליחותו בעולם, עדי נזכה לגאולה השלמה במהרה, כאשר תימלא הארץ כולה דעה את ה' כמים לים מכסים. ■

רבה של העיר הגדולה יקטרינוסלב, כשהוגלה לערבות קזחסטן על ידי הרשעים בעוון הפצת היהדות בין תושבי עירו, והרבי הכיר לו טובה על מה שעשה למען אביו. הוא פנה ואמר לרבי - ככל הנראה לאחר שביקשוהו לעשות כן - כבן המתחטא לפני אביו: "טאטע, די קינדער בעטן אז דער רבי זאל זאגן א מאמר..." [אבא, הילדים מבקשים שהרבי יאמר מאמר]. הרבי הגיב לדברים בחיך, והוא המשיך ואמר "איך האב זיי געזאגט אז דער רבי ווייסט בעסער וואס ער דארף זאגן..." [אמרתי להם שהרבי יודע טוב יותר מה הוא צריך לומר]. הרבי השיבו בסגנון זה: "נו, הרי ענית להם טוב..." לאור זאת, מובן שהרגע שלא ימוש מזכרוני

מהצמצום הראשון. אין כאן המקום להיכנס לעומק העניין, אבל כשהקהל שמע את הדברים הכל היו מבולבלים, היה קשה להבין את העניין על בוריו. ואילו בהקלטה המדוברת שומעים כיצד רבי יואל חוזר את המאמר ברהיטות ובשפה קולחת... בעיניי זהו פלא גדול.

ובהקשר לעניין החזרה' בה נהגו חסידים לאחר שמיעת הדברים מפי האדמו"ר, הנה תיאורו של רבי יואל עצמו מה'חזרה' הראשונה על המאמר באתי לגני תשי"א הנוכר לעיל, במכתב שכתב לבני משפחתו:

כעת רצוני לכתוב רק דבר אחד, והוא תיאור אופן החזרה של השיחה ובעיקר של המאמר דיו"ד שבט... כל אחד רצה לדעת את המאמר, ללא שום כוונה, פשוט כדי לדעת אותו. אחרי ההתוועדות נשארו לחזור את המאמר, והשתתפו בזה כמה אברכים, אחרי גמר החזרה הראשונה, שכבר היה אחרי שעה ג' [לפנות בוקר], הנה האברכים הלכו הביתה, אך הבחורים עדיין נשארו... לאף אחד לא עלה על הדעת אשר אפשר כבר ללכת לישון בשעה 3:00 בלילה... וישבו עד שעה 6:30 לחזור עוד פעם את המאמר... כשהמשה ששה פעמים חזרו את המאמר ברכים, מלבד זה שחזרו אותו צווישן זיך [בניהם]. כך היה כל הזמן. שוב המאמר ושוב המאמר... וכעת יש לי איזה תיאור מאופן החזרה בליובאוויטש, אשר בוודאי היה הרבה יותר.

תוכלו לשתף אותנו בזיכרון מיוחד שלכם מאמירת מאמר מפי הרבי?

בשנותיו האחרונות, הרבי חדל כמעט לגמרי מלומר מאמרי חסידות בנעימה המורגלת ובסגנון שהיה ימימים ימימה, ובמקום זה נהג לומר "מאמר כעין שיחה", דהיינו שתוכן הדברים היה כמאמר אך צורת האמירה הייתה כדרך אמירת שיחה רגילה. מטבע הדברים, חסידים השתוקקו למעמד הנשגב של אמירת המאמר כמאז ומקדם, בדומה למתואר בראשית דברינו.

זכורני כיצד באחת ההתוועדויות עלה על הבימה ר' יוסף נימוטין ע"ה. היה זה חסיד קשיש שהצליח לצאת מאחורי מסך הברזל של רוסיה הקומוניסטית, ואף זכה בשעתו לסייע לאביו של הרבי, הגאון הקדוש רבי לוי יצחק זי"ע

**משה רבנו נקרא
"רעיא מהימנא",
הן כפשוטו שהיה
רועה נאמן שכלכל
את ישראל במזון
ומשקה והעתיר
בעדם מכל צד, והן
בעבודת הנפש לקונה
כדברי הזוהר "ההיא
אמונה דלעילא יתון
ויתפרנס מניה על
ידך", היינו שהוא
מחזק בהם את
האמונה בה' ומשפיע
להם דעת באלוקות**